Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!

ТУРКИСТОН

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1994 йил 4 июнь • Шанба • № 42 (14203) تركستان TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

3 июнь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов республикамизда меҳмон бўлиб турган Америка Қўшма Штатлари конгресси сенатори Арлет Спектерни қабул қилди.

Суҳбат чоғида парламентлараро алоқаларни янада кенгайтириш, ҳар икки томон учун фойдали ҳамкорлик муносабатларини ривожлантириш хусусида фикрлашиб олинди.

Меҳмон самимий қабул учун миннатдорлик билдириб, Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар жараёни катта таассурот қолдирганини таъкидлади.

Қабул маросимида Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири С. Саидқосимов, АҚШнинг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Генри Лии Кларк иштирок этди.

* * *

Шу куни сенатор Арлет Спектер республика Олий Кенгашида ҳам қабул қилинди.

(ЎзА).

• *Сўнгги почтадан*

«Ўзбекистон ўз мустақиллигини қўлга киритмоқда»

Ўтган ойда мексикалик йирик ношир ва муҳаррир, Мексика нашриётлари ташкилотининг президенти ва бош директори Марио Васкес Ранья Ўзбекистонда бўлган эди. У мамлакатимиз ҳаёти билан танишган, юртбошимиз Ислом Каримов билан учрашиб, суҳбатлашган эди.

Яқинда Тошкентга Мехикодан қуйидаги мазмунда мактуб келди:

«Ўзбекистон Республикаси Президенти муҳтарам Ислом Каримов Жаноби олийларига

Муҳтарам Президент жаноблари!. Сизга мусоҳабамиз босилган газеталарни юбормоқдаман.

Сиз билан суҳбатлашиш имконидан баҳраманд бўлганим учун жуда мамнунман. Мусоҳаба матнидан сиз ҳам қаноат ҳосил қиласиз деган умиддаман».

Мактубга аъло сифатли қилиб босилган «Глакскала қуёши», «Гентро қуёши», «Бахио қуёши» сингари олтита Мексика газетаси илова қилинган эди.

Қуйида шу нашрларда босилган мусоҳабадан парчалар келтирамиз:

El Sol de Puebla

Uzbekistán Regresa del Autoexilio: Karimov

INDICE

XI Binacional

Inicia en Tlatelolco la Reunión México-E.U.

*Durante 75 años los Dominó el Socialismo

*Son Musulmanes Opuestos al Fundamentalismo

*País sin Analfabetas y Enormes Recursos

Por Mario VAZQUEZ RAÑA (Primera de dos Partes)

— Жаноб Президент, «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» китобининг муаллифи сифатида мустақил давлат тараққиёти андозасининг моҳиятини очиб берсангиз.

— Дунёда одамлар бир-бирига ўхшамаганидек, мамлакатлар ҳам бир-бирига ўхшамайди. Шу нуқтаи назардан қаралса, биз Совет Иттифоқи парчаланиб кетгандан сўнг мустақиллигимизни ўзимиз зарур деб ҳисоблаган шаклда қурамиз.

Жаҳондаги ҳар бир давлат тараққиёт ва мустақиллик борасида ўз йўлига эга. Биз учун бир-бири билан боғлиқ икки омил бор. Биринчи омил: жаҳон тажрибаси, мураккаб вазиятларни бошидан кечирган давлатлар тажрибаси, табиий ресурслари, тарихи ва маданияти жиҳатидан бизга ўхшаш давлатлар тажрибаси. Биз бу тажрибаларни ҳисобга олишимиз керак. Иккинчи омил эса — ўзимизнинг тарихимиз, минг йиллар давомида шаклланган ҳаётий анъаналаримиз, халқимизнинг тафаккуридир. Мана шу икки омил мамлакатимизнинг қиёфасини белгилайди ҳамда мустақиллигимиз йўлини аниқлаб беради.

Учинчи омил ҳам бор. Биз тоталитаризм ва маъмурий-буйруқбозлик тизимида яшаган 75 йил ичида ҳам маълум тажриба тўпланган, инсоний тафаккур ўзгарган. Одамлар давлат барча нарса учун жавоб беради, барчани моддий ва маънавий жиҳатдан таъминлайди, бинобарин барчани ҳимоя қилишга мажбур, деб ўйлашга ўрганган эди. Бу омилдан ҳам кўз юмиб бўлмайди. Биз буларнинг барчасини ўз тараққиётимиз, равнақимиз йўли деб биламиз.

— Ҳозир одамлар ҳукуматга ана шундай эски тушунча билан қарамаслиги, текинхўрлик кайфиятларидан қутилиши учун уларни янгича фикрлашга қандай ўргатаяпсизлар?

— Биз бозор тизимини барпо этишнинг беш қоидасини ишлаб чиққанмиз. Уларнинг бири — иқтисодиётнинг сиёсатдан устунлигидир. Иккинчиси — давлат ислоҳотларни бошқариб туриши, янгиланишнинг устувор йўналишларини белгилаб бериши лозим. Учинчи қоида президентдан тортиб оддий фуқарогача барча қонун олдида тенг эканини таъкидлайди. Тўртинчи қоида болалар, кексалар, камхарж оилалар, хуллас, давлат ҳимоясига муҳтож барча кишини муҳофаза қилишга қаратилган кучли ижтимоий сиёсат бўлиши лозимлигини тақозо этади. Ва ниҳоят, бешинчи қоида янгиланишни босқичма-босқич ўтказишни тақозо қиладики, бу сизнинг саволингизга жавоб ҳам бўлади. Биз «фалаж қилиб даволаш» йўлидан бормаймиз, Польша ёки Россия андозасидан нусха кўчирмаймиз. Чунки, мамлакатимиз аҳолисининг ярми болалар ва 18 ёшгача бўлган ёшлардир. Уларга давлат ҳомийлик қилмаса бўлмайди. Бу қоидаларнинг изчиллик билан ҳаётга татбиқ этилиши бизга бозор иқтисодиётига нисбатан осонроқ ўтиб олиш имконини беради, аҳоли уларни тўла-тўкис қўллаб-қувватласа, олдимизга қўйган мақсадларга эришишни таъминлайди.

— Жаноб Президент, сиз Самарқандда, Ўрта асрнинг машҳур олими ва давлат арбоби буюк Мирзо Улуғбек ватанида туғилгансиз. Ўзингизни унинг ишларининг давомчиси деб ҳисоблайсизми?

— Очиғини айтадиган бўлсам, Марио, мен Улуғбек ғоялари тарафдориман. У 1200 юлдузни кашф этган машҳур астроном олим эди. Улуғбек Коперник ва Галилейлар даражасида туради. Самарқандда унинг ноёб расадхонаси сақланиб қолган. Мен Самарқандда туғилганимдан фахрланаман ва халқимиз фахрланса арзийдиган аждодларимиз, тарихимиз, кўп асрлик анъаналаримиз борлигидан мағрурман.

Мен «Мексика тарихи»ни ўқиганман. Мексика халқининг миллий маънавияти, ўз ватани ва одамларидан фахрланиши мамлакатни оёққа турғизишга кўмаклашган. Мен ўзбек халқининг ҳам юксак маънавияти, миллий ғururини қўллаб-қувватлашни ўзимнинг вазифам ва бурчим деб биламан, ғурури йўқ халқнинг келажаги ҳам йўқ деб ҳисоблайман.

— Ўзбекистон аҳолиси, табиий бойликлари ва жуғрофий мавқеи жиҳатидан Ўрта Осиёда қандай ўрин тутади?

— Тошкент тарихий жиҳатдан Ўзбекистоннинг пойтахтигина эмас, Шарқнинг «дарвозаси» ҳамдир. Хитой билан Испанияни туташтирган Буюк Ипак йўли Тошкент орқали ўтади. Мамлакатимизнинг минтақада тутган сиёсий ўрнига ҳам шу нуқтаи назардан баҳо берса бўлади. Мамлакатимизнинг табиий бойликлари беҳисоб, илмий-заковат салоҳиятимиз жуда баланд. Аҳолимиз ёппасига саводхон, унинг катта қисми яхшигина касб-ҳунарга эга. Ўрта Осиёда истиқомат қиладиган 35 миллион кишининг 22 миллиони Ўзбекистонда яшайди. Илгари айтганимдек, аҳолимизнинг ярми болалар ва 18 ёшгача бўлган ёшлардан иборат. Бу ҳам бизни жуда катта бойлигимиздир.

Биз пахта етиштириш бўйича дунёда учинчи ўринни, олтин қазиб олиш бўйича бешинчи ўринни эгаллаймиз, металл ишлаб чиқарувчилар ва газ бойлигига эга мамлакатларнинг биринчи ўнлиги сафида турамиз. Ҳозир нефть қазиб олиш ва қайта ишлаш бўйича янги уфқлар очилмоқда. Бизнинг иқлимимиз гўзал, заминимиз унумдор, унда ишлаётган кишиларимиз эса ўта меҳнатсевардир...

Кўриниб турибдики, Ўзбекистоннинг минтақадаги ҳозирги сиёсий мавқеи ҳам яхши, унинг келажаги ҳам порлоқ. Биз эртанги кунимизга ишонч билан қараймиз.

А. БАРАНОВ,
ЎзА шарҳловчиси.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ДАВЛАТ ҚЎМИТАСИ ТИЗИМИ ХОДИМЛАРИДАН БИР ГУРУҲИНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Благовешченская Нина Николаевна — Сурхондарё вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси махсус таҳлилий назорат нозирлигининг бошлиғи;

Каттахўжаев Жалолиддин Сайдалиевич — Андижон вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг раиси;

Мирзаакбаров Исломжон — Фарғона вилояти Риштон туманлараро табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг раиси;

Мустафаев Кубейсин Аблакимович — Қорақалпоғистон Республикаси табиатни муҳофаза қилиш Давлат Қўмитаси ҳайвонот ва ўсимлик дунёсини асраш бўйича биринчи тоифали мутахассиси, Судочье тезкор гуруҳининг бошлиғи;

Нарзиев Искандар Иброҳимович — Бухоро вилояти Пешку-Шофиркон туманлараро табиатни муҳофаза қилиш нозирлигининг бошлиғи;

Раҳимбоев Раҳимжон — Наманган вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раисининг муовини;

Савелло Владимир Леонидович — Ўзбекистон Республикаси табиатни муҳофаза қилиш Давлат Қўмитаси ер манбаларини асраш ва улардан оқилона фойдаланиш бош бошқармасининг бошлиғи;

Самигулина Фаина Шайдуловна — Навоий вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси сув ресурсларини қўриқлаш нозирлигининг бошлиғи;

Сатторов Абдуҳаким — Жиззах вилояти Зомин тумани табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг давлат назоратчиси;

Сувонов Пирмамат — Қашқадарё вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг раиси;

Хайдаров Қудратилла — Самарқанд вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси фан-техника тараққиёти ва тарғиботи бўлимининг бошлиғи;

Хаустова Нина Викторовна — Тошкент вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси атмосфера ҳавосини муҳофаза этиш нозирлигининг бошлиғи;

...лбеков Нажмиддин Сатторович — Сирдарё вилоят Ш. Рашидов тумани табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг бошлиғи;

Шамсимуҳамедов Исмоил Усмонович — Тошкент шаҳар табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг олий тоифали мутахассиси;

Юсупов Мамасодиқ — Хоразм вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раисининг биринчи муовини;

Ҳабибуллаев Асхад Шарипович — Ўзбекистон Республикаси табиатни муҳофаза қилиш Давлат Қўмитасининг раиси.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 3 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

БОШОҚЛИ ДОН ЭКИНЛАРИНИНГ ХАРИД НАРХЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Жамоа хўжаликлари, давлат хўжаликларини, ижара, фермер ва бошқа хўжаликларни бошоқли дон экинлари етиштиришни кўпайтиришга рағбатлантириш мақсадида ва моддий-техника ресурсларининг нархлари ошгани муносабати билан Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. 1994 йил ҳосилидан бошлаб бошоқли дон экинларининг ўртача харид нархлари қуйидаги миқдорларда белгилансин:

буғдой—тоннаси 500 минг сўм-купон.

жавдар—тоннаси 475 минг сўм-купон.

арпа ва сули — тоннаси 400 минг сўм-купон.

2. Ўзбекистон Республикасининг Молия вазирлиги бошоқли дон экинлари янги харид нархларининг прейскурантларини ишлаб чиқиб, тегишли вазирликлар ва идораларга етказсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 12 апрелдаги 205-қарори билан тасдиқланган бошоқли дон экинларининг харид нархлари ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 3 июнь.

АМРИҚО СЕНАТОРИ ТОШКЕНТДА

2 июнь куни Америка Қўшма Штатлари конгресси сенатори Арлет Спектер Тошкентга келди. Меҳмон шу куни Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири С. Саидқосимов билан учрашди.

Учрашувда Америка Қўшма Штатлари билан Ўзбекистон ўртасида ўзаро сиёсий, иқтисодий ва дипломатия муносабатлари тобора яхшиланиб бораётгани таъкидланди.

Сенатор мамлакатимизга ташрифидан асосий мақсади, Ўзбекистондаги иқтисодий ислоҳотлар жараёни, парламент ва бир қанча вазирликлар фаолияти билан танишишдан иборат эканини айтди.

Учрашувда АҚШнинг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Генри Лии Кларк иштирок этди.

(ЎзА).

АХБОРОТ

Илгари хабар қилинганидек, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг таклифига биноан Корея Республикаси Президенти Ким Ен Сам шу йил 4 июнь куни давлат ташрифи билан Ўзбекистонга келади.

ЎЗБЕКИСТОНГА ТАШРИФИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ КИМ ЕН САМ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИ

1927 йил 27 декабрда Кенпам вилоятида туғилган.

1952 йил — Сеуль университети фалсафа факультетини тугатган

1954 йил — либерал партиядан Корея Республикаси парламенти аъзолигига сайланган

1960 йил — демократик партиядан Корея Республикаси парламенти аъзолигига сайланган

1963 йил — адолат демократик партиясидан Корея Республикаси парламенти аъзолигига сайланган

1965 йил — фуқаро бошқаруви партияси ҳамраиси

1967 йил — янги демократик партиядан Корея Республикаси парламенти аъзоси, партия ҳамраиси

1971 йил — янги демократик партиядан Корея Республикаси парламенти аъзоси

1973 йил — янги демократик партиядан Корея Республикаси парламенти аъзоси

1974 йил — янги демократик партия раиси

1976 йил — янги демократик партия маслаҳатчиси

1979 йил — Корея Республикаси парламенти аъзоси, янги демократик партия раиси

1984 йил — демократияни амалга ошириш партияси раиси

1986 йил — янги демократик партиянинг бош маслаҳатчиси

1987 йил — демократик партия раиси, демократик партиядан мамлакат Президентлигига номзод

1988 йил — Корея Республикаси парламенти аъзоси, демократик партия раиси

1990 йил — демократик либерал партия олий кенгаши аъзоси

1992 йил — Корея Республикаси парламенти аъзоси, демократик либерал партия раиси, демократик либерал партиядан Президентликка номзод

1992 йил декабрида Корея Республикаси Президенти этиб сайланган.

1993 йил 25 февралда президентлик лавозимини бажаришга киришган.

Бир неча рисола муаллифи.

Таусон (АҚШ) коллежининг фахрий филология фанлари доктори., уйланган, беш фарзанди бор.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги матбуот шўъбаси.

• ***Корея Республикаси:***

ИСЛОҲОТНИНГ ТЎРТ БОСҚИЧИ

Бозор иқтисодиётига ўтиш бугунги кунда фақат собиқ социалистик мамлакатларнинг эмас, иқтисодиётни бошқариш ўта даражада марказлаштирилган ва бу ҳол иқтисодий тараққиётга тўсқинлик қилиб турган барча қолоқ давлатларнинг муаммосидир.

Ўзининг бозор иқтисодиётига бевосита иккинчи жаҳон урушидан сўнг ўта бошлаган Корея Республикаси жаҳон ҳамжамиятига бозор иқтисодиёти ўзгаришлари, самарали ва изчил ислоҳотлари билан намуна кўрсатди.

Ислоҳотлар аста-секин ва изчиллик билан ўтказилишига қарамай, Корея ислоҳотида муаммолар тури ва уларнинг ҳал этилиш шаклларига қараб, тўртта асосий босқич кўзга яққол ташланади.

Биринчи босқич 1946 йилдан 1961 йилга қадар давом этди. Дастлабки даврда Америка тусидаги давлатчилик шакллантирилди. Корея Республикасида Америка ҳарбий кучларининг ушлаб турилиши бу вазифани анча енгиллаштирди.

Бироқ, биринчи босқичда муҳим ижобий силжиш бўлмади. Мамлакат яхши ривожланмаган ва қашшоқ ҳолича қолаверди. Бу босқичнинг охирида аҳоли жон бошига тўғри келадиган ялпи миллий маҳсулот 89 долларни ташкил этди, қишлоқ хўжалиги соҳасида ялпи маҳсулотнинг 38,7 фоизи ишлаб чиқарилди, импорт (200 миллион доллар) экспортдан (50 миллион доллар) анча кўп бўлди.

Ана шундай шароитда ислоҳотларнинг иккинчи босқичи (1962—1975 йиллар) бошланди. Бу босқич корейс иқтисодий мўъжизасининг отаси дея донғи чиққан Президент Пак Чжон Хи номи билан боғлиқ. Бу босқичда корхоналар амалга оширилган ислоҳотнинг асосий йўналиши бўлди, ислоҳотлар умуман иқтисодиёт соҳасидаги чораларга ва эҳтиёжни қоплашга қаратилган иқтисодиётга эмас, балки маҳсулотни таклиф қиладиган иқтисодиётга қаратилди.

Айни ўша пайтда экспорт имкониятларини кенгайтириш сиёсати ўтказила бошланди. Бу сиёсат илгари ўтказиб келинган зарур молларни четдан келтириш сиёсати ўрнини эгаллади. Экспорт учун маҳсулот ишлаб чиқаришни рағбатлантириш мақсадида экспорт тармоқлари учун четдан келтириладиган хом-ашёдан олинадиган бож тўловлари, маҳсулотларни экспорт қилувчилар учун импорт чеклашлари камайтирилди, чет элга сотиладиган маҳсулотлар учун имтиёзли солиқлар белгиланди.

Маҳсулотни экспорт қилувчиларни қўллаб-қувватлаш мақсадида ҳукумат билан қисман боғлиқ ташкилот — Корея савдога кўмаклашиш корпорацияси тузилди. Экспорт маҳсулоти ишлаб чиқаришга хорижий сармояларни жалб этиш учун махсус экспорт зоналари ташкил этилди, бу зоналарда кўпгина чеклашлар олиб ташланди ва солиқ ставкалари камайтирилди.

Кўрилган чора-тадбирлар натижасида мамлакатнинг тез индустрлаштирилиши саноат билан деҳқончилик соҳасидаги мувозанатни саноат фойдасига кескин ўзгартириб юборди. Бу номутаносибликни бартараф этиш учун қўшимча тадбирлар амалга оширилди. Бу тадбирлар фермерларга молиявий мадад бериш, қишлоқдаги ёрдамчи тармоқларни, ирригацияни ривожлантиришга давлатнинг катта сармоя ажратиши ҳамда деҳқончиликка интенсив технологияларни жорий этишдан иборат эди. 70-йилларнинг бошидан озиқ-овқатнинг «юқори нархлари» сиёсати ўтказила бошланди.

Туб ўзгартишларнинг учинчи босқичи (1976—1981 йиллар) асосида иқтисодиётни экспортга йўналтиришни янада чуқурлаштираётган эди. Бу энг аввало экспортчилар учун узоқ муддатли кредитларни сезиларли даражада оширишда ўз ифодасини топди.

Ҳукумат машинасозлик, кимё саноати ва энг муҳим ёрдамчи тармоқларни устун даражада ривожлантиришни эълон қилди.

Оғир саноатни ривожлантиришни етакчи ўринга қўйиш сиёсати йирик корхоналарнинг ўсиши ва ишлаб чиқаришни марказлаштиришга кўмаклашган бўлса-да, кичик ва ўрта бизнеснинг ривожланиши сусайишига олиб келди. 1980 йилда саноат ишлаб чиқаришида кичик ва ўрта бизнеснинг ҳиссаси 20 фоиздан ошмади.

1982 йилдан бошлаб ислоҳотларнинг янги босқичи — иқтисодиётни эркин қўйиш, унинг очиқлигини таъминлашга ўтилди.

Биринчи навбатда соф бозор омилларини кучайтиришга зўр берилди: имтиёзли кредит бериш бекор қилинди, давлат фақат узоқ муддатли кредитларнинг кафиллигини олди; валюта бозоридаги чеклашлар олиб ташланди, 1991 йилдан бошлаб вон эркин муомалада юрадиган бўлди; гарчи озиқ-овқат маҳсулотлари, зеб-зийнат буюмларига нисбатан маълум даражада ҳомийлик сақланиб қолган бўлса-да, ички бозор импорт учун очиб қўйилди; маблағ бозори фаоллашди, хорижликлар учун молия сектори очиб берилди ва уни хусусийлаштириш бошланди; кичик ва ўрта бизнесни бу соҳага 35 фоиз кредит ресурслари ажратиш, кадрлар тайёрлашга давлатдан маблағ ажратиш, ташқи бозорга чиқишга кўмаклашиш йўли билан қўллаб-қувватлаш кучайтирилди; ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг камида 50 фоизини Жанубий Кореядан ташқарида сотиш шарти билан 50 фоизга қадар хорижий маблағ билан фирмалар очишга рухсат берилди.

Экспорт ҳажми йилига 20 фоиздан оша бошлади, унинг таркиби жиддий равишда ўзгарди.— 95 фоизини тайёр маҳсулот, шу жумладан 50 фоизни оғир саноат маҳсулоти, 21 фоизни тўқимачилик саноати маҳсулоти ташкил этадиган бўлди. 60-йилларнинг бошида 30 та мамлакат билан савдо қилинган бўлса, бу пайтга келиб уларнинг сони 180 тага етди.

Охирги йилларда Жанубий кореялик ишлаб чиқарувчилар учун жаҳон савдо муҳити кескин равишда ёмонлашиб, таназзул ҳолатига олиб келди. Таназзул айниқса 1989 йилда яққол кўзга ташланди. Бунинг сабаблари, бир томондан, ишчи кучининг қиймати ошиши муносабати билан (Кореяда ўртача иш ҳақи ойига 900 долларни ташкил этади) Корея экспортининг рақобатбардошлиги пасайиши, доллар ва иенага нисбатан воннинг қадри ошиши, энг янги технологиядан фойдаланишдаги бироз қолоқлик бўлса, иккинчи томондан, АҚШ ва бошқа мамлакатларнинг ўз миллий саноатини жаҳон бозоридаги рақобатдан ҳимоя қилишининг кучайишида эди.

Сўнгги йилларда пайдо бўлган муаммоларнинг янгилиги Корея иқтисодий тараққиётининг янги босқичи бошлангани ҳақида гапиришга имкон беради. Бу босқичнинг мақсади чинакам иқтисодий мустақилликни таъминлаш ва уни қўллаб-қувватлашдан иборат бўлиши мумкин.

Пайдо бўлган муаммоларни ҳал қилиш йўллари икки йўналишда қидирилмоқда: биринчи йўналиш ички эҳтиёжнинг ўсишини барқарор равишда таъминлаш бўлса, иккинчи йўналиш доимий равишда янги бозорларни қидириш — АҚШ, Япония, Сингапур, Тайвань, Гонконг, Ғарбий Европа билан ташқи савдо соҳасидаги фаолиятни кенгайтиришдан иборат. Ҳозир Хитой ва МДҲ давлатлари билан савдо-сотиқ ҳам тобора кенгайиб бормоқда.

Жанубий Кореядаги иқтисодиёт ислоҳот тажрибаси ҳақида гапирганда, бу ислоҳот кўпчилик хорижий давлатлардагидан фарқли равишда, ишлаб чиқаришнинг пасайиши эмас, иқтисодий ўсишга олиб келгани билан ҳам ўта ноёб ҳодиса эканини қайд этиш зарур.

Корея Республикасининг иқтисодий муваффақиятлари энг аввало экспортга алоҳида аҳамият берилгани, хусусий бойлик жамғариш ва илмий-техник ютуқлардан фойдаланишни рағбатлантириш сиёсатининг изчил ўтказилиши, инсон омилини фаоллаштиришга катта эътибор берилиши билан белгиланади. Бу ўринда «Хўжайинга садоқат ва итоат» деган анъанавий конфуцийча ахлоқ қоидаларидан кенг фойдаланилди.

Ўтказилган ислоҳотларда давлат ўзгаришларни ишнинг кўзини билиб бошқариб турганини ҳам алоҳида таъкидлаш зарур. Ислоҳотларнинг дастлабки босқичларида давлат бу ўзгаришларни анчагина қаттиққўллик билан бошқарди. Бу сиёсат тобора юмшаб, чеклашлар камайиб бораётган бўлса-да, бугунги кунда ҳам давлатнинг иқтисодиётга таъсири анча кучлилигича қолмоқда.

Анвар ЗИЁ
(ЎзА).

ДЕНОВДА КЎҲНА БАЙРАМ

Яқинда Сурхондарё воҳасида бўлиб. Ёшлар Иттифоқи Марказқўми тасарруфидаги «Сирли олам» журнали ва унинг иловаси «Қалб кўзи» газетаси кунларида қатнашдим.

Сурхондарёнинг гўзал тумани Деновда «Гули сурх». «Куш байрами» билан айни бир вақтда «Сирли олам» ва «Қалб кўзи» кунлари ўтказилажаги ҳақидаги хушхабарни эшитгач, бир гуруҳ олимлар, ёзувчилар, ноширлар Деновга қараб йўлга чиқдик. Ўзбекистон халқ академиги Асрор Самад, фантаст ёзувчи, «Сирли олам» ва «Қалб кўзи» нашрларининг бош муҳаррири Хожиакбар Шайхов, таниқли шоир Нормурод Нарзуллаев, ёш адиб Абдуқаюм Йўлдошев ва яна бир неча олиму адиблардан иборат бу сафаримиз баҳор айёмининг шарофати билан чор-атроф янада гўзаллашган бир паллада ғоят тароватли, мазмунли бошланди.

Деновда бизни илиқ кутиб олишди. Туманнинг марказида жойлашган маданият ва истироҳат боғида минглаб гуллар ва қушлар намойишга қўйилган. Байрам зўр тантана ва кўтаринкилик билан бошланди. Уни туман ҳокими Тилла ака Менглиев бошқарди. Биз кўхна «Гули сурх» байрами бу жойда бир неча йилдан бери мунтазам тантанали нишонланиб келаётганини билардик. Ҳар икки табиат байрами, яъни «Гули сурх» ҳамда «Қуш байрам»лари бизда чуқур таассурот қолдирди. Буни биргина қушларнинг, гулларнинг қадимий, халқона номлари тикланишида ҳам кўриш мумкин эди...

Малик МУРОД,
профессор.

Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак! **Ислом КАРИМОВ**

Ҳозирги ёшлар

Сурхондарё

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР Иттифоқининг XXVI қурултойида делегат сифатида қатнашганлигимдан фахрланаман. Навқирон авлод вакилларининг олий анжумани менда жуда катта таассурот қолдирди. Унда юртбошимиз Ислом Каримовнинг республика ёшларига табрикномаси ўқиб эшиттирилди. Қурултойда сўзга чиққан нотиқлар ёшлар мустақил республикамиз тараққиётига муносиб ҳисса қўшаётганликларини алоҳида таъкидладилар. Хуллас, ёшлар йиғини кўтаринкилик вазиятида, байрам руҳида ўтганлиги ҳаммани қувонтирди.

КЕЛАЖАККА ИШОНЧ — ҚАНОТИМИЗ

Жўра НОРАЛИЕВ,

Сурхондарё вилояти ҳокими

Дарҳақиқат, тарих илгари сураётган ва олдимизда кўндаланг турган вазифалар жуда улуғ, шарафлидир. Чунки Ўзбекистон халқининг тенг ярмини ўн саккиз ёшгача бўлган авлод ташкил этади. Бу жуда қудратли куч. Ёшларни Ватан чиройини очишдек эзгу мақсадлар сари йўналтириш хоҳ катта, хоҳ кичик— ҳар биримизнинг бурчимиз, шарафли вазифамиз ҳисобланади. Президентимиз Ислом Каримовнинг қурултойга йўллаган табригида ва қурултойда сўзлаган нутқларда қўйилган вазифалар ҳаммамизга янада катта масъулият юклайди.

Вилоятимиз ёшлари мулкчиликнинг турли шаклларини барпо этиш ва ишлаб чиқаришни ривожлантиришда фидойилик намунасини кўрсатмоқдалар. Айниқса, фермер хўжаликлари ташкил этиш, уларнинг фаолиятини йўлга қўйишда навқирон авлод вакиллари бошқаларга ўрнак бўлишмоқда. Сурхондарёда бир ярим миллион аҳоли яшайди. Бунинг эллик фоиздан кўпроғини ўн саккиз ёшгача бўлган йигит ва қизлар ташкил этиши қувонарлидир. Айни пайтда Ёшлар Иттифоқи ўз сафига 180 минг нафардан ошиқ ёшни бирлаштирганлиги диққатга сазовордир. Бизни қувонтирган жиҳати шундаки, шу кунгача 40 тага яқин қўшма, 100 тадан кўпроқ кичик корхона мавжуд. 700 тадан ошиқ фермер хўжалиги ташкил этилган. Уларнинг асосий қисмида ёшлар меҳнат қилишади.

Мустақилликнинг шарофатини ҳар қадамда кўриб турибмиз. Ёшларимиз Ўзбекистон ҳудудидаги ҳарбий қисмларда хизмат қилмоқдалар. Ҳатто, давлатимиз чегараларини қўриқлаётган кишилар ҳам асосан ўзбекистонлик ёшлар эканлиги қалбда фахрланиш ҳиссини жўшдириб юборади. Ёшлар Сурхондарё вилояти давлатимизнинг жанубий чегараси эканлигини бир дақиқа ҳам унутмайдилар.

Биз армияга чақирилувчи ёшларни ватанпарварлик, она юртга муҳаббат руҳида тарбиялашга жиддий эътибор билан қарамоқдамиз. Илгари аҳвол бошқача эди. Ҳарбий комиссарликларда ўзбек тилини яхши билмайдиган кишилар ишлаганлар. Ёшлар асосан қурилиш батальонларига юборилган. Ўзбеклардан учувчилар, зобитлар, бошқа ҳарбий саркардалар етишиб чиқмайди, деган кишилар ҳам кўп бўлган. Бу фикрлар нотўғри эканлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди.

Яқин ўтмишга назар ташлайдиган бўлсак, вилоят ёшлари Сурхондарёда иқтисодиётни ривожлантириш ва маданий ҳаётни янада равнақ топтиришнинг доимо олдинги маррасида келишган. Улар Сурхон-Шеробод чўлини, Истара ва Бандихон даштларини ўзлаштиришда, Болдир-Оқтош темир йўли қурилишида, Шарғун кўмир конини қуришда фаол қатнашдилар. Бундан ташқари, 800 миллион кубометр сувга мўлжалланган Жанубий Сурхон сув омбори, Оқтепа, Дегрез, Учқизил сув омборлари қурилишларида жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилишди. Шу кунларда эса Тўпаланг сув омбори қурилишида шижоат намунасини кўрсатиб ишламоқдалар.

Ҳозирги пайтда қишлоқ ёшлари, айниқса мактабни битирган қизлар турли ҳунарларни тез ўрганиб олмоқдалар. Жарқўрғондаги ип-йигирув фабрикасида меҳнат қилаётганларнинг асосий қисми ёшлар. Россиянинг «Мосстекст» қўшма корхонаси билан ҳамкорликда қурилган Қизириқ тикувчилик фабрикасида ҳам ёш йигит ва қизлар янги касбни пухта ўзлаштириб олишди.

Вилоятимиз асосан қишлоқ хўжалигига ихтисослаштирилган. Шу боис бугунги кунда вилоятимиз меҳнаткашлари пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш учун барча имкониятлардан оқилона фойдаланмоқдалар. Бу масъулиятли вазифаларни уддалашда биз асосан ёшларга таянамиз. Шу билан бирга улар Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқининг XXVI қурултойида вилоят ва туманлар раҳбарларига амалий ёрдам бериш ташаббуси билан чиқишган эди. Бу ташаббусни қизғин қўллаб-қувватлаймиз. Вилоятимизда 100 минг гектар майдонда ғалла етиштирилмоқда. Энди шу ҳосилнинг ўрим-йиғимида ҳам навқирон авлод вакиллари шижоат кўрсатиб ишлашларига ишонамиз.

Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг кўрсатмасига асосан вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликларининг кўпчилиги ривожланган хорижий давлатларга бориб келишди. Мен Францияга бордим. Франциядаги корхоналар, ташкилотлар фаолияти билан танишганимда французларнинг Ўзбекистонга қизиқиши катта эканлиги, республика халқи билан ҳамкорликда ишлашга иштиёқи зўрлигини аниқ ҳис этдим. Бунинг сабаби шундаки, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Францияга қилган сафарида Президент Франсуа Миттеран республикамизга ниҳоятда қизиқиш билан қарашини билдирди, собиқ СССР республикалари ўртасида фақат Ўзбекистон тез суръатлар билан тараққий этиб бораётганлигини алоҳида қайд этди.

Вилоятимизда ёшлар тарбиясига, айниқса ижодкор ёшларни трабиялашга катта аҳамият берилмоқда. «Истеъдод» жамғармаси ташкил этилган. Ёш ижодкорларни қўллаб-қувватлаш учун 50 миллион сўм маблағ ажратилган. Бундан ташқари ижодкорларни моддий рағбатлантириш мақсадида Раъно Узоқова номидаги мукофот ҳам таъсис этилганлиги диққатни жалб этади.

Келажакка ишонч — қанотимиз. Вилоятимиз меҳнаткашлари, хусусан ёшлари мустақил Ўзбекистонимизнинг дунёдаги ривожланган давлатлар қаторига қўшилиши учун арзигулик ҳисса қўшаверадилар.

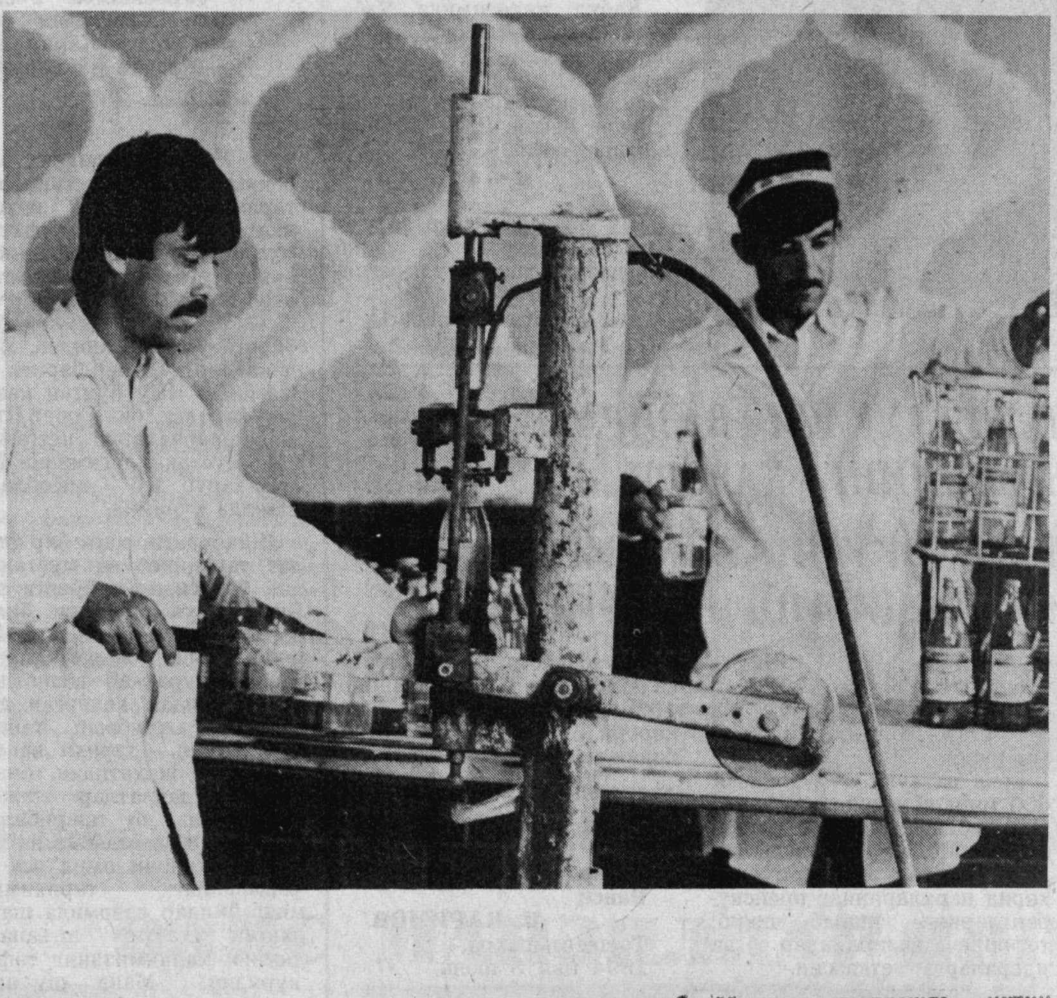

Кўҳитанг тоғ тизмасида жойлашган Пошҳурт қишлоғини Сурхондарёда эшитмаган одам йўқ. Илгаридан бу ерда Анжирота булоғи борлиги, унинг шифобахш суви кўп касалликларга даво эканлиги кўпчиликка маълум эди ва юзлаб одамлар Анжирота суви учун узоқ жойлардан ҳам келишар эди.

Анжирота суви мутахассислар томонидан текширилиб, ҳақиқатан ҳам шифобахш эканлиги эътироф этилгач, Кўхитанг хўжалиги цех очиб ўтган йилдан шифобахш сувни идишларга қуйиб савдога чиқаришни йўлга қўйди. Ҳозирда кунига 1,5-2 минг дона идишга қуйилмоқда. Бу йил кунига 15—20 минг дона идишга қўйиладиган цех қуриш режалаштирилмоқда.

Ошқозон-ичак, жигар ва ўт йўлларини даволашда муҳим бўлган бу шифобахш сувдан Тошкентдаги ва республикамиздаги бир қатор санаторийлар фойдаланишмоқда.

СУРАТДА: цех ишчилари Йўлдош Мадалов ва Ўрмон Бўриев минерал сувни жўнатишга ҳозирланмоқдалар.

И. ХЎЖАЕВ сурати.

(ЎзА).

«ДЕВДАЙ ЙИГИТНИ КЎРДИНГИЗМИ?»

- **ПОЛВОНЛАРИНГ КУП БУЛСИН ЭЛИМ.**
- **НОС ЧЕКАДИГАН ҚУРАШЧИ.**
- **ТЎЙДА «ЗАПОРОЖЕЦ» БЕРИЛАДИ. ҒОЛИБГА.**

Майдондаги икки номдор полвон бир-бирига худди йўлбарслардай ташланишар эди. Бири — Ўрол Тўраев,. Вилоятдагина эмас, Ўзбекистондаги кўпгина миллий кураш мусобақаларида рақибларини доғда қолдирган йигит. Иккинчиси эса — бойсунлик.

Ўролнинг вазни хийла оғир бўлса-да, сира чарчамас, ўйнаб-ўйнаб рақибини дадилроқ ҳаракат қилишга чорлаб олишаётганди. У қаршисидаги полвонга жонжаҳди билан ташланмас, кўпинча бамайлихотир ҳаракат қилар, майли, зўр бўлсанг, йиқита қол, дегандек эркин олишарди.

Шу пайт рақибининг жаҳли чиқдими ёки зўр полвонни шикастлантиришни ўйладими, қарс эткaзиб Ўрол полвоннинг оёғига тепди.

Баъзилар қаршисида турган кучли одамни енгишига кўзи етмагач, уни руҳий жиҳатдан мағлуб қилиш пайида бўлади. Айримлар эса... Бундай ёмонликни сира ўйламай, ҳалолу покиза олишиш пайида бўладилар. Ёқасидан ушлай олмагани, йиқитишга ўнгай усул тополмагани сабабли жаҳли чиқаётган рақибининг ҳолатини тушунди. Унга раҳми ҳам келди.

Ўрол рақибининг ноҳалол, беўхшов ҳатти-ҳаракатларига негадир бепарво қаради. Аксинча янаям шиддат билан кураша бошлади. Ҳатто рақибига «Э, бу нима қилиқ?» дегандек ёмон қарамади ҳам. «Майли, билганидан қолмасин, полвон халқи гина-кудуратни эмас, аввало ор-номусни ўйлашларига ишонамиз.

Уларнинг олишуви янада кескин тус олаверди. Жезлаклар йиртилиб қолди. Давра четида турганлардан бири ҳозиргина томошага келган бўлса керак, ёнидаги одамлардан сўрай бошлади:

— Ўрол полвон деганларини мақташяпти, қайси бири Ўрол?

Чопонли киши «Э, Сурхондарёнинг Алпомишини танимайдиганлар бор экан-да» дегандек савол берган кишига ҳайратланиб қаради.

Бир неча дақиқа ўтар-ўтмас давра ларзага келди.

— Ҳа-л-ло-ол!

Ўрол полвон рақибини босиб, унга тикилиб турар, «Мана бундай ҳалоллик керак, полвонлар халқи шундай бўлади» дегандай фикрларини сўзсиз ифодалар эди.

Уйи олдидаги томорқаси кенг. Бошқалар ерни трактор билан шудгорлатяпти. У эса негадир «Олтой» ер ҳайдагич тракторларини писанд қилмагандек қўлига катта бел олиб, томорқасини ағдараётган эди. «Ҳали ёш бўлсам, мускулларим бақувват, шунинг учун ҳар куни жисмоний меҳнат қилмасам юрагим тарс ёрилиб кетгудек бўлаверади».

Ўролнинг сўзларига қулоқ солар эканман, бир-икки саволга тутгим келди.

— Ҳаким Ат-Термизий хотирасига бағишлаб миллий кураш бўйича 1993 йилги Халқаро мусобақада мутлоқ ғолиб бўлдингиз. Бир неча марта Ўзбекистон чемпиони, деган шарафли номни қўлга киритдингиз. Бу чўққиларни эгаллаш осон кечмагандир?

— Агар қариндош-уруғларим, дўстларим, устозларим менга маънавий жиҳатдан мадад бериб туришмаганида полвон бўлиш менга насиб этмаган бўлур эди. Аввало, кўпкари ва олишиш деса ҳар қандай ишини йиғиштириб қўйиб берилиб томоша қиладиган Жума ака Ҳасановдан миннатдорман. У киши қайнатам бўладилар. Узоқ йиллардан буён «Оққопчиғай» деб номланган машъал жамоа хўжалигига раҳбарлик қилиб келади. Унинг ташкилотчилиги туфайли хўжаликда деҳқончилик ва чорвачиликдан ҳар йили юқори ҳосил олинаётир. Бундан ташқари Эшназар Қорабоев, Холтўра Маманов, Бобоқул Қосимов, Нормўмин Қорабоев сингари кўпкарига ҳамда курашга ишқибоз илғор чорвадорлар ҳам менга мададкор бўлишяпти. Энг муҳими, устозим Ўроқ Юсуповсиз бирор нарсага эришолмас эдим.

— Қандай киши полвон бўла олади?

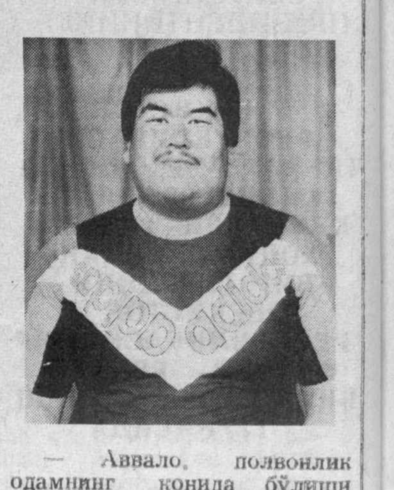

— Аввало, полвонлик одамнинг қонида бўлиши керак. Отам — Тўхта Тўраев — чавандоз эди, бобомлар — Холиқ полвон, Саман полвонлар бир вақтлар Қумқўрғонда ниҳоятда машҳур бўлишган.

— Ичиб турасизми?

— Сира.

— Чекасизми?

— Ҳа, сигарет эмас. Носвойдан отиб тураман.

— Туманда, вилоятда миллий кураш бўйича қандай муаммолар бор?

— Оз эмас. Айрим туманларда умуман бу ишга дахли бўлмаган кишилар спорт қўмитаси раислиги вазифасида ишлайдилар. Шундай бўлгач, полвонларнинг қадрига етармиди? Мусобақаларни тез-тез ўтказиб туриш керак.

Биз бедазорда — полвоннинг томорқасида ўтириб олиб гурунглашаётгандик. Уйи олдидаги енгил автомашинага кўзим тушди.

— Мана бу «Запорожец» машинасини миняпсизми?

— Йўқ. Ёзда Рўзибек деган ўғлимни тўй қилмоқчиман. Шу машинани энг кучли полвонлар учун бош соврин сифатида қўймоқчиман. Зўр полвонларга атаб тўя, от, ҳўкиз совринлари ҳам қўйиш ниятим бор.

— Жамоа хўжалигида шу пайтгача участка бошлиғи экансиз. Нега истеъфо бердингиз? Самарқанд Давлат университетида сиртдан ўқиётган экансиз. Ё ишлаш полвонликка ҳалал беради, деб ўйладингизми?

— Ҳозир худога шукр, билагимда кучим бор, олишиб қолай. Қаригандан сўнг... Вазифалар бўлса, қочмас.

У гапира-гапира харидек билакларини шимариб, белни қўлига олди-да, худди трактор каби ерни ағдара бошлади.

Жовли ХУШБОҚОВ,
«Туркистон» мухбири.

ОВЧИЛАР ТЎРГА «ИЛИНДИ»

Термиз шаҳар балиқчилик комбинатида маҳсулот етиштиришни кўпайтириш, сув ҳавзасини муҳофаза этиш ўрнига махсус бригада тузиб, қонунга хилоф равишда «луқмаи ҳалол»ни овлаш ва пуллаш билан шуғулланиб келинмоқда. Ўтган йили бригада Қумқўрғон, Оқтепа ва бошқа сув ҳавзаларида ўғринча балиқ овлагани, лекин комбинатга бир кило ҳам маҳсулотни кирим қилмагани учун 119 минг сўм жарима тўлаган эди. Овга руҳсат бергани учун комбинат директори Ғ. Эрмўминовга 150 минг, директор ўринбосари З. Фозиловга 90 минг сўм жарима солинди. Лекин улар ҳозиргача жаримани тўлашни хаёлига ҳам келтиргани йўқ. Сурхондарё вилояти табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг Термиз шаҳар прокуратурасига жаримани ундириш ҳақида юборган далиллари эса ҳамон эътиборсиз ётибди.

Балиқхўрлар бу йил ўз «фаолият»ларини янада авж олдириб юбордилар. Шу йилнинг биринчи чорагида ғайриқонуний балиқ овлагани учун овчилар бригадири Г. Мазанов 30 минг, бригада аъзоларидан Л. Александров 30 минг, В. Пишаев 105 минг, Д. Рўзиев 50 минг, З. Маматмуродов 100 минг сўм жарима тўлайдиган бўлди. Лекин жарима овчиларга таъсир қилмаяпти. Чунки, улар жаримани бир кунлик даромади ҳисобидан тўлаб қўйиши ҳеч гап эмас.

Истиқлол ёшлари

МАСЪУЛИЯТЛИ ВАЗИФАЛАР ОЛДИНДА

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи XXVI қурултойи республикамиз йигит-қизлари, улар ташкилотининг ҳаётида тарихий аҳамиятга молик воқеа бўлди. Чунки бу олий анжуман республикамизда мустақилликка эришган Ватанимизни жаҳон таниётган пайтда ўтганлигидир. Фақат шунинг ўзигина эмас. Қурултойимиз тарихийлигининг яна бир муҳим белгиси — давлатимиз раҳбарларининг, шахсан муҳтарам Президентимиз Ислом Каримовнинг ёшларга, ташкилотимиз тақдирига бефарқ эмаслиги. Мазкур анжуман уларнинг бевосита ғамхўрлиги ҳамда жонбозлиги, диққат-эътибори остида ўтганлиги ҳам бунга яққол далолатдир.

Ҳар бир соҳада ҳам янгиликнинг туғилиши, ўтиш даври бўлиши табиий. Қадни ростлаш, катта йўлга чиқиб олиш сўқмоқларини излаш учун ҳар ким ўзича мўлжал олади. Ёшлар Иттифоқида ҳам шу ҳолат кўзга яққол ташланди. Ўтиш даврига назар ташлар эканмиз, Иттифоқимиз умумий қиёфасини сақлаб қолган бўлса-да, айрим камчиликларга йўл қўйилди. Ҳеч зарурати йўқ жойларда Ёшлар Иттифоқи туман, шаҳар, вилоят ташкилотларида «низомлар» қабул қилинди. Бу ҳол бир ташкилот таркибида турфа хил тизимларнинг пайдо бўлишига, ишнинг чигаллашувига олиб келди. Олий анжуманда ана шу ва бошқа нуқсонларга барҳам берилиб, Ёшлар Иттифоқининг ягона Устави ва Ҳаракат дастури қабул қилинганлигини алоҳида таъкидлаб ўтиш керак. Бундан ташқари республика Болалар ва ўсмирлар уюшмаси яна Ёшлар Иттифоқи ташкилоти таркибига киритилди.

Ёшлар Иттифоқи вилоят ташкилотимиз ўтиш даврида маълум ютуқларга эришди, бир қатор камчиликларга ҳам йўл қўйди, албатта. Буни бир мисол билан кўрсатиш мумкин. Ёшлар Иттифоқи аъзолари 1991 — 1994 йиллар мобайнида 2950 нафарга кўпайди, 47 минг нафарга яқин ёш йигит-қиз Иттифоқимизга аъзо бўлди. Ёшлар Иттифоқи шаҳар, туман ташкилотлари сафига Узун, Бандихон каби ташкилотлар қўшилди.

Қишлоқ хўжалиги вилоятимиз ишлаб чиқаришининг асосини ташкил этади. Қишлоқ хўжалигининг негизи эса давлат ва жамоа хўжаликлари эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Табиийки, ҳар бир хўжаликда ишчиларнинг аксарият қисмини ёшлар ташкил этади. Лекин баъзи бир туманларда хўжалик раҳбарлари Ёшлар Иттифоқи қўмитасига нотўғри муносабатда бўлаётганлиги кишини ажаблантиради. Масалан, Бандихон туманида 5 та хўжалик бўлиб, шунинг атиги биттасида Ёшлар Иттифоқи қўмитаси котиби штати бор эканлигини ёки бўлмаса, Бойсун, Олтинсой, Шўрчи, Жарқўрғон туманлари хўжаликлардан Ёшлар Иттифоқи туман қўмитасига аъзолик бадаллари 2-3 ойлаб ўтказилмай келаётганлигини қандай изоҳлаш мумкин? Наҳотки хўжалик раҳбарлари Ёшлар Иттифоқи ташкилотининг иш фаолияти яхшиланмаса, хўжаликнинг иши олдинга кетишини тушуниб етмасалар?

Республикамизда Ёшлар Иттифоқининг ўтиш даври ўтиб бўлди. Энди белни маҳкам боғлаб, ишлаш пайти келди. Фақат ишлаш ва яна самарали ишлаш керак. Аввало кадрларни танлашни, тарбиялашни, ўқитишни йўлга қўйишимиз лозимлигини яхши англаймиз. Чунки кадрлар кўп нарсани ҳал қила олади, деб бежиз айтилмаган, ахир. Шунинг учун ҳам шаҳар, туман ҳокимлари билан ҳамкорликда бу соҳадаги ишимизни йўлга қўйиш тадбирларини белгилаяпмиз.

Ёшлар Иттифоқи шаҳар, туман қўмиталари халқ маорифи бўлими ҳамда болалар ва ўсмирлар уюшмалари билан ҳамкорликда амалга ошириладиган ишларни жонлантириб юборишлари зарур. Ҳозир болаларнинг ёзги дам олиш мавсумини йўлга қўйиш муҳим. Шунингдек, йиғилишларни ҳам номигагина эмас, амалий бўлишига эришишимиз лозимлигини ҳар бир ташкилот етакчиси англаб етмоғи муҳимдир. Илғор ёшларни моддий ва маънавий рағбатлантириш, қишлоқ ёшлари қурултойи сингари анъаналарни давом эттириш муҳим вазифаларимиздан биридир. Қисқача қилиб айтганда вилоятимиздаги Ёшлар Иттифоқи ҳар бир ташкилотининг олдида бирбиридан юксак, янада шарафли, шу билан биргаликда масъулиятли вазифалар турибди.

Бу сўзлар замирида ётган талаб ва истаклар биз ёшлар етакчилари зиммасига катта масъулият юклаши турган гап. Вилоят ташкилотини ватанпарвар ва фидойи, юрт равнақи учун курашчан йигит-қизларни бирлаштирувчи ташкилотга айлантириш бизнинг муқаддас бурчимиздир.

Комол НОРҚОБИЛОВ,

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Сурхондарё вилоят қўмитасининг биринчи котиби.

ТЎЙМИ, Ё... АЗА?

Менга сўз беринг

Ичкарида аёллар уввос солиб йиғлашар, бутун ҳовлини тутган йиғи овози юракларни зирқиратар, ҳатто етти ёт бегоналарнинг ҳам юзидан иссиқ томчилар думалар эди.

— Вой тўрам, ни-нимага ташлаб кетдингиз!..

Уч-беш ёшлар атрофидаги болаларнинг кўзлари теваракка ҳайратланиб боқар, ҳеч нарсадан бехабардек баъзан ўйинга овунишарди.

Уйда ўтирган қариндошлардан бири чиқиб, азадор аёлнинг акасини туртди:

— Бойлик кетса-кетсин, обрў кетмасин! Бу ерда қатнашаётган эркакларнинг ҳар бирига эллик сўмдан пул тарқатиб чиқиш керак! Бир бало қилиб уч юз-тўрт юз минг сўмдан ошиқроқ пул топинг, бошқа харажатларга ҳам..

Шу куни тушдан сўнг Сурхондарёнинг «тупроқ босди» деган одатига кўра бир семиз қўй сўйишди. Етти кундан сўнг эса девдай бир ҳўкизни ағдариб, бўғизлашди. Маърака куни кўнгил сўраб келганлар кўпайиб кетдими, яна икки қўйнинг боши кетди. Азадор киши қўли юпқароқ бўлганидан бу қўйларни қарзга олишга мажбур бўлди.

Ўзи-ку азадор одам, бўлари бўлиб ўтирибди. Яна унга бир неча миллион сўмлик ортиқча чиқимлар қилишга мажбур қилган урф-одатга бало борми?

Ёш оила тақдир тақозоси билан мусибатга учради. Нега энди маҳалладошлари унинг тушкун руҳини кўтариш, маънавий мадад бериш, шундоқ ҳам вайрон бўлган кўнглини чарағон қилиш ўрнига уни чўктиришни ўйлади экан? Ахир жойлардаги оқсоқоллар кенгашлари, жамоат ташкилотлари, хусусан Ёшлар Иттифоқи ходимлари нега бундай тўқликка шўхлик орқали келиб чиқадиган ортиқча сарф-харажатларни чеклаш ҳақида бош қотиришмайди?!

Аҳмад МИСИРОВ,
Термиз Давлат университети толиби.

Меҳнатдан келса бойлик...

ЁКИ БИР ЙИЛДАЁҚ «ЖИГУЛИ» ОЛГАН ДЕҲҚОН ТЎҒРИСИДА

Истиқлол бизга нималар берди? Кўп нарса.

Аввало Ватан, Онгли ҳаёт тарзи...ларга эга бўлдик!

Узоққа бориб юрмай, тажрибали ва ташкилотчи чорвадор Бозор Чориев раҳбарлик қилаётган «Дўстлик» жамоа хўжалиги деҳқонлари фаолиятидан бир мисол келтира қолай.

1993 йилда ҳамкасабаларимдан бири атиги бир гектар ерда деҳқончилик қилди. Айримлар бунга бепарво қарашди: «Жамоа хўжалиги бирор звеновойи ҳали бу ердан бирор йил ҳам ёлчитиб ҳосил олмаган. Буям чўлнинг жизғанак қилиб куйдирувчи офтобига чидаёлмай ташлаб кетса керак-ов!»

Аммо... ер ўқувли одамга берилса, жаннат бўлиб кетар экан. Тарвуз-қовунлар шундай кўп ҳосил бердики, кузда бозорга ташиб улгуролмай қолишди.

Албатта, бу ўз-ўзидан бўлмайди. Ёш эмасми, саратонда яланғоч бўлиб ишлади, палакни бостирди, шира касаллигига қарши дори сепди, жўякларни чуқур олганлиги учун экин сувга қонди. Қўйнинг қийига тўйган ер бор бисотини — олтин сандиғини очиб ташлади.

Йил якунида эса мана шу деҳқон бир «Жигули» автомашинаси сотиб олди. Чунки у бир машинага етадигандан ошиқ даромад қилди-да.

Термиздаги арзонроқ молларни Жарқўрғонга, Жарқўрғондаги молларни Қизириқ тумани бозорига олиб келиб сотиш билан кун кўрадиган тайёрга айёр учарларни кўрганда «Ҳайф сенга, ёшлик!» деб тескари қараб кетаман.

Ахир одамларни алдаб, уларни қандай йўл билан бўлса-да, шилишни ўйламай фақат меҳнат орқали ҳам бойиб кетиш мумкин экан-ку?

Мен ҳам илгари енгил-елпи ишларни, маишатни хуш кўрар эдим. Бир неча йиллардан буён деҳқончилик билан шуғулланиб сира кам бўлмаяпман.

Она-Ватанимизда бирорта камбағал одам бўлмаслиги керак! Энди камбағаллик айб эмас, деган сўзлар эскириб қолди. Меҳнат қилган одам икки дунёда ҳам хор бўлмайди.

Ҳозирги ёшлар ана шу оддий ҳақиқатни бир зум ҳам унутмасликлари зарур, деб ўйлайман.

Рустам ХУДОЙҚУЛОВ,
ишчи. Бандихон тумани.

Суҳбатимиз аввалида домла ҳақида қисқача маълумот: Ҳамсуҳбатимиз 1967 йилда Самарқанд Давлат Университетининг биология куллиётини тугатган.

27 ёшида Москвада экологик генетика соҳасида номзодлик, 45 ёшида докторлик диссертациясини ёқлаган.

Англиянинг Ноттингем, Кембридж, Оксфорд университетларида экологик генетика ва биотехнологиядан маърузалар ўқиган. Шунинг баробарида ўзи ҳам у ердаги олимлардан ўқиб-ўрганган.

Собиқ Иттифоқдаги Марказий нашрларда ва Амриқо, Ҳиндистон, Англия, Швеция, Австрия, Япония каби қатор мамлакатларда катта-катта илмий мақолалари чоп этилган ва кенг жамоатчилик назарига тушган.

Экология ва генетика соҳасидаги илмий изланишлари учун Халқаро Илмий Жамғарма мукофоти, ЮНЕСКО ташкилотининг медаль ва ёрлиқлари билан тақдирланган.

Жаҳон олимлари назарига тушишига сабаб, ҳали Шўролар империяси оёқда маҳкам турган, ҳали ҳаммамиз собиқ марказга қуллиқ қилиб юрган кезларда — бундан йигирма, йигирма беш йил олдин —домла пахтачиликда ишлатилаётган кимёвий оғуларнинг табиатимизга ва ҳатто халқимиз ирсиятига хавф солаётгани ҳақида биринчи бўлиб бонг урган. Нақд Московнинг ўзида туриб ана шу мавзуда илмий тадқиқотлар ўтказган ва ўз қарашлари ҳақлигини исботлаб берган.

1991—1993 йилларда Ўзбекистон Республикаси Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари лавозимида ишлаган.

ЮНЕСКОнинг «Инсон ва биосфера» халқаро программасининг Ўзбекистондаги Миллий қўмитаси ва «Орол» Халқаро хайрия жамиятининг масъул котиби.

Экологик генетика ва биотехнология фанлари бўйича иккита докторлик ихтисослашган илмий кенгашининг аъзоси. Шу кунларда Абдуқодир Эргашев Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ўзбекистондаги ваколатхонасида атроф-муҳит ва экологик хавфсизлик масалалари бўйича катта маслаҳатчи бўлиб ишламоқда.

Биз домланинг ҳузурига экология ва генетика фанлари, инсон ирсияти хусусида суҳбатлашиш мақсадида борган эдик. Кутилмаганда суҳбатимиз бошқа ўзанга тушиб кетди. «Олимлик бурчи» ҳақидаги озгина мулоҳазамиз мулоқотдошимизнинг нозик дил торларига тегиб кетди, шекилли, домла шу ҳақдаги фикрларини ўртага ташлади.

Бир замин—бир оила

World Environment Day • 5 June 1994

UNEP

United Nations Environment Programme

1994 UN International Year of the Family

ONE EARTH • ONE FAMILY

Кўнгилдаги гаплар

СЕН МЕНИНГ ОНАМСАН, СИНГЛИМСАН— ЮРТИМ...

ЁХУД ЮРТГА ДАХЛДОРЛИК, ВАТАНИМИЗ ТАБИАТИ ХУСУСИДА БИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ ДОКТОРИ, ПРОФЕССОР АБДУҚОДИР ЭРГАШЕВ БИЛАН МУЛОҚОТ

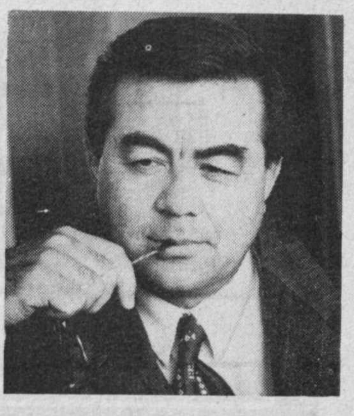

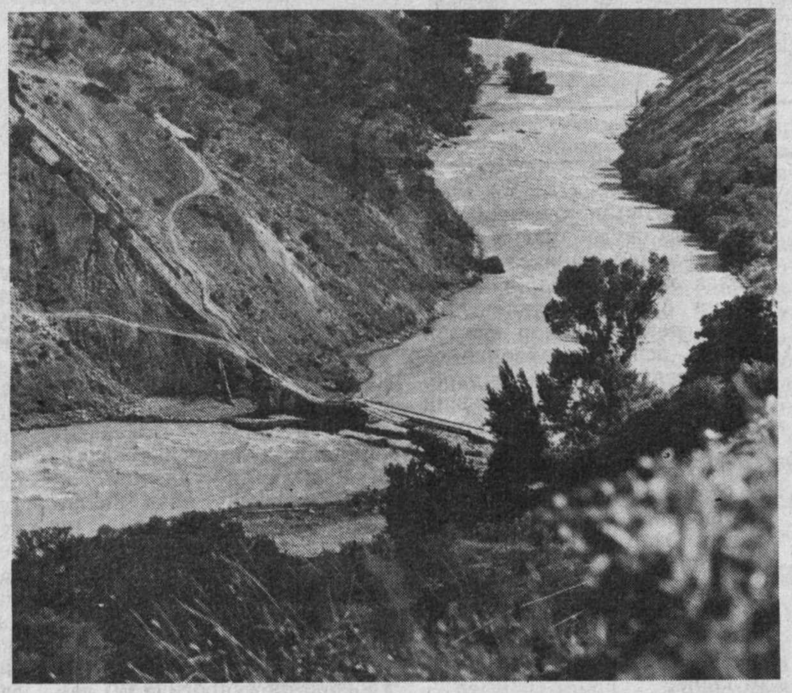

— Олимлик, аввало, ўз фани илмий ақидаларига содиқлик, қолаверса, фидойилик демакдир. Менга илмий соҳаси ва устозларини тез-тез ўзгартириб турувчи кишилар ёқмайди. Уларни худди тўйма-тўй юриб, пул ишловчи отарчиларга ўхшатиш мумкин. Олимлик бурчини юртига садоқат, халқига ҳамдард бўлиш, унинг оғирини енгил қилишдан, ҳеч кутилмаган фалокатлардан огоҳ этиш, илм зиёси билан унинг йўлини ёритишдан иборат, деб биламан. Ҳаётда Данко каби жонфидо кишиларни учратганман, уларнинг суҳбатидан баҳраманд бўлганман. Шундайлардан бири бундан 45 йил бурун И. В. Сталин номидан иш кўрган ва собиқ иттифоқ ҳудудида фанни бошқарган Академия президентига катта йиғинда тик боқиб, «сиз фанни хато йўлга бошлаяпсиз, сохта маълумот ва ёлғон ваъдалар билан уни ривожлантирмоқчи бўлаяпсиз, аслида мамлакатни, халқни алдаяпсиз», деган. Бунга жавобан Президент «Мен тутган йўлни шахсан Сталин ва Марказқўм маъқулламоқда», деганида у: «Ўртоқ Сталин бу соҳаларни мутлақо тушунмайди, сизга ишониб у ҳам хатога йўл қўяяпти», дея жавоб қайтарган. Албатта, бу жасорат эди, шунга яраша ўша олим «мукофот»ланган: Сибирга сургун қилиб юборилган. Барибир, унинг ҳақ эканлиги кейинчалик тан олинди. Тақдирнинг ўйинини қарангки, ўша олим М. С. Горбачёв имзо чеккан сўнгги фармон билан фан соҳасидаги хизматлари учун қаҳрамон олий унвонига мушарраф бўлди. АҚШ, Англия, Япония, Чехословакия, Югославия каби ўнлаб мамлакат Академиялари уни фахрий академик қилиб сайлашди.

У— академик Николай Петрович Дубининдир. Генетика фанини қоралаб, бу соҳа олимларини қатағонга дучор қилган эса собиқ иттифоқ қишлоқ хўжалиги фанлари академияси Президенти Т. Лисенко бўлади.

Бундай ҳодисалар фанда учраб туради, албатта.

Бундан 25—30 йил олдин жонфидо олимларимиздан бири: «Агар биз сувдан шундай исрофгарчилик билан фойдаланадиган бўлсак, Оролни қуритиб қўямиз. Ундан келиб чиқадиган экологик ҳалокат ёмон оқибатларга олиб келади», дея матбуот орқали ҳукумат раҳбариятига мурожаат қилгани ёдимда. Афсуски, вақтида бунга эътибор қиладиган бирор-бир шахс топилмади.

Агар ҳокисор бу олим фикрларига эътибор берилганида ва қишлоқ хўжалигида юритилган номақбул сиёсатга ислоҳ киритилганда эди, эҳтимол Орол фожеасини четлаб ўтармидик. Сиёсат ва илмий башоратлар ҳар доим ҳам мутаносиблик топмас экан, шекилли.

Очиғини айтганда, олимнинг бошқалардан ҳеч қандай ортиқ жойи йўқ. Фақат у теварак—атрофидагиларга нисбатан кўпроқ ўрганиш, мулоҳаза ва мушоҳада қилиш иқтидорига эга бўлиши мумкин. Қолганини эса ўзидан олдин ўтган олиму фозиллар меросига ва ўз тажрибасига таяниб яратади. Фикри ожизимча, туғма олим ёки туғма раҳбар бўлмайди. Инсонда фақат иқтидоргина бўлиши мумкин. Камолотнинг бир фоизи иқтидор бўлса, қолган 99 фоизи меҳнат туфайли.

Орамизда ўнлаб, юзлаб илм фидойилари — ҳокисор олимлар бор. Лекин онда-сонда бўлса-да, ўзини осмоннинг устуни ҳисобловчи, унвони воситасида манфаатини қондирувчилар ҳам учрайдики, ёшларимиз бундай кимсаларга эргашмайди, деб умид қиламиз.

— Абдуқодир ака, суҳбатимиз кутилмаган ўзанга тушиб кетди-ю, бу ҳам бефойда эмас, гап илм-фан ҳақида бошландими, шу масалада яна бир савол: иқтисодий бўҳрон туфайлими, айрим ёшларимизда илмдан совиш, енгил-елпи йўл билан пул топишга, умуман, жиддийроқ бир иш билан шуғуланишдан қочишга ўхшаш ҳолат сезилаётир. Бу ҳол фанимизнинг эртанги кунига салбий таъсир этмайдими?

— Биласизми, бу савол ҳар бир ўқимишли кишини, юртимизнинг эртанги кунига қайғурадиган ҳар бир шахсни ўйлантираётир.

Назаримда, ёшларнинг тижорат ишларига қизиқаётганликларининг ўзига яраша сабаблари бор: айрим ёшларнинг илм-фан соҳасидан ўзини четга олаётганини фақат бозорга тақасак, нотўғри бўлади. Фан оламининг ўзида ҳам бир талай камчиликлар мавжудки, уларни тубдан тузатмасдан туриб, кўп нарсага эришиб бўлмайди. Масалан, бирор фаннинг айрим йўналишлари бўйича ишлаётган 15—20 лаборатория ходимлари ўнлаб йиллар мабайнида давлатнинг миллион-миллион сўмларини «арзимас идеялари учун» ҳавога совуриб, бир чақага қиммат ҳисоботлар топшириш билан умрни ўтказиб юришибди. Шу ҳисоботлар туфайли илмий даража ва илмий унвонларга ҳам эга бўлиб олишган. Бошқа соҳада давлатнинг бир сўмига зарар етказган шахсга нисбатан қаттиқ чора кўриладию, нега фанда бунинг аниқ ҳисоб-китоби йўқ? Илмдаги изланишлар назорат қилинмаслиги боис давлат маблағлари ҳам суиистеъмол қилинади. Тўғри, кераксиз «илм»ларни аниқлаш жуда мушкул, лекин иложини топса бўлади. Фанда кераксиз тизимлар, «раҳбарлик қатламлари» кескин камайтирилиши керак. Бирорта мамлакатда партия ва ҳукумат қарорлари билан яратилган ва бошқарилиб бориладиган пуллик фан даргоҳлари, яъни ҳар хил академиялар йўқ. Аксинча, илм асосан олий ўқув юртларида марказлашган. Лекин улар илмий-техник ютуқлари жиҳатидан биздан орқада қолишмаяпти-ку. Олимларининг маошлари ҳам тузук, натижа ҳам ёмон эмас.

Илмий-техника тараққиёти суст мамлакатнинг истиқболи порлоқ бўлмайди. Бу XXI аср бўсағасида яққол кўзга ташланаётир.

Одатда юзта талабадан фақат бир — иккитасида олимлик иқтидори сезилиши мумкин. Иқтидорли талаба шаҳарлик бўлса-ку, муаммо камроқ туғилади, аммо овлоқ тумандан келган бўлса... Ота-онаси фарзанди шаҳарда қолиб, илмий изланишини давом эттиришига ёрдам бера оладими? Йўқми? Эҳтимол унинг шаҳарда қолишини истамас? Унда нима бўлади? Ота-она рози, фарзанд аспирантурада қолди, дейлик. Унинг шаҳарда бошпанаси йўқ. Уй сотиб олишга пули етмайди. Ётоқхонада оиласи билан яшаб, илмий иш қилиши учун етарли шароит муҳайё, деб бўлмайди. Ҳали бу ҳақда бош қотирмаса ҳам бўлади, негаки аввал паспортини рўйхатдан ўтказиш керак. Шаҳар рўйхатидан ўтишнинг ўзи бўлмайди, албатта. Номзодлик ишимни Москвада ёқлагач, собиқ Иттифоқ Фанлар академиясининг йўлланмаси билан Тошкентга ишга келганман, шу йўлланма билан ҳам роса ярим йил «пропискадан» ўтиш учун елиб-югурганман.

Кеча институтни тугатиб, аспирантурада қолаётган ёшларнинг ташвишини кўз олдингизга келтириб кўринг-чи? У ўз иқтидорини фан учун нозарур — турмуш учун зарур юмушларга сарфлай бошлайдими, хаёли илмий муаммолар билан эмас, балки «турмуш ташвишлари» билан банд бўлиб қолади. Бўлғуси олимни ҳам тўғри тушунинг. У ҳам бизу сизга ўхшаган одам. Унинг ҳам уй-жой қилгиси, бола-чақали бўлгиси келади. Агар шаҳарда бунинг иложини тополса, ҳам ўзининг, ҳам фаннинг ютуғи. Тополмасачи? Ҳаммасига этак силтаб кетишдан бўлак иложи қолмайди унинг.

Буни нега айтаяпман? Барча айбни ёшларга тўнкайвериш ҳам унча тўғри эмас, демоқчиман. Қолаверса, давлат тараққиётини фансиз тасаввур этиб бўлмайди. Илмий иш қилишга қобил ҳар бир иқтидор аслида жамият ривожи учун хизмат қилади. Шу маънода ҳар бир иқтидорли ёшни асраб-авайлаб, уларга илмий иш қилишлари учун етарли шарт-шароит яратиб бериш йўлларини топишимиз керак. Назаримда, ҳадеб давлатдан ёрдам кутиш нотўғри. Ахир, «фан ва техникани ривожлантириш» учун академиялар ва бошқа илмий даргоҳларга шусиз ҳам давлат ҳар йили озмунча маблағ ажратадими? Тегишли ўртоқлар масалага бир оз эътибор билан қарашса, кўп ишлар бўлакча йўсин касб этар эди. Масалан, ҳар бир институт ёки университетнинг ётоқхоналари мавжуд. Нега олий даргоҳ ётоқхоналаридан бирини аспирантлар оилавий яшаши учун мослаб бера олмайди? Менимча, шундай қилиш мумкин.

— Домла, фикрингизга қўшилган ҳолда, юрагимнинг бир четидан сизни инкор этувчи савол уйғонаётганини ҳам яшириб ўтирмоқчи эмасман. Ёш иқтидорларга ишлаш имконияти яратиш керак, албатта. Лекин ишлаш имконияти бор олимлар бизга, яъни халқимизга нималар бераяпти ўзи? Яқинда бўлиб ўтган нуфузли мажлисларнинг бирида ҳамон ҳар бир вилоятнинг иқлим шароитини ҳисобга олган ҳолда, пахта навлари яратилмаётгани ҳақида гап бўлди. Сиз генетик ва эколог олим сифатида бу ҳолга қандай қарайсиз?

— Нега энди ер, сув ва иқлим шароити ҳар хил бўлган Сурхондарё, Самарқанд, водий ёки Хоразмга бир хил нав пахта уруғи экилади, демоқчисиз шекилли. Кечирасиз-у, бу ҳолга фақат олимлар айбдор эмас.

Авваламбор, ҳар бир вилоятнинг иқлим шароити, намлиги, ернинг шўр ёки шўр эмаслиги, хуллас, барча-барча омиллар ҳисобга олинган замонавий агроэкологик хариталар бўлиши лозим. Қолаверса, бизда хилма-хил ғўза навлари мавжуд, муайян жойларда синовлардан ҳам ўтган. Нега энди иқлим шароитига мос келадиган ҳосилдор навлар танлаб олиниб экилмаётгани масаласига келсак, бунинг масъулияти олимларнинг эмас, балки шу соҳа мутасаддиларининг зиммасида.

Шунинг баробарида янги навлар яратиш борасидаги изланиш бир лаҳза бўлсин тиним билмаслиги лозим, деб ўйлайман.

— Сиз дунё кўрган олимсиз. Шу боис суҳбатимиз мавзусини озроқ ўзгартириб, қамровини кенгайтирсак. Бермоқчи бўлган саволим, бугун мустақиллик байроғини тик тутган диёримизда уйғониш, юксалиш фасли бошланди. Айтинг-чи, Сизнингча ана шу жараён қандай кечаяпти?

— Узоқ йиллар қарамлик ситамини бошидан кечирган халқнинг уйғониш фасли осон кечадиган жараён эмас. Юртнинг саодати шундаки қон тўкилмади. Менинг англашимча, барчамизда ҳам аввалига ҳовлиқишга ўхшаш бир ҳолат сезилди. Бу табиий ҳол: узоқ муддат зулматда ётган киши ҳеч кутилмаганда ёруғликка чиқиб қолса, довдираши муқаррар. Ёки тушовдаги отни қўйиб юборсангиз ҳам барибир маълум муддатгача сакраб-сакраб юради. Чунки у тушовга кўникиб қолган. Худога шукрки, бу ҳолатдан омон-эсон ўтдик. Мустақиллик байроғини тик, қоматларимизни адл тутишга ўрганмоқдамиз.

Ўйлаб қарасанг, қадимдан имон, инсоф, эътиқод устивор бўлган бу юртда инсофсизлар, имонсизлар, нафси бузуқлар, осмондан тушдими? Бизнинг луғавий имкониятларимиз доирасида рэкет, мафия деган тушунчалар бўлганми сира? Оддийгина ўғриликни айтинг. Шунга қўл урганнинг қўлини кесиб, қаттиқ жазолашган бизда. Юртдан бадарға қилишган. Амалу-эътиқоди бўлак юрт мафкураси оқибати ўлароқ яқин ўтмишда унча-мунча ўғрилик уят саналмай қўйди. Халқимиз табиатига ёт иллатларни тугатиш борасида ижрочи органларнинг ташаббуси сезилиши керак. Шу ишга ҳам Президентнинг шахсан ташаббус кўрсатиши, Фармони кутилади ёки бевосита аралашувидан кейингина жиноятчиликка қарши кураш бошланади. Бу нимани англатади? Биз юқорида тилга олган ўша психологиянинг кўриниши эмасми бу аслида?

Яна бир мисол. Ҳукуматимиз қишлоқдаги меҳнаткаш халққа ёрдам бериш, уларни яшаш ва ишлаш шароитларини яхшилашга катта эътибор қаратаяпти. Бунинг ўзига хос сабаблари кўп. Халқимизнинг қарийб етмиш фоизи қишлоқда яшайди. Деҳқончилик билан шуғулланади, ер билан тирикчилик қилади. Ерга эгалик ҳуқуқи оширилаётгани, унинг ишончли қўлларга топширилаётгани таҳсинга лойиқ. Деҳқон одам ҳеч қачон ўз ерини хор қилиб қўймайди. Унга ортиқча заҳар-заққумлар солавермайди, тупроқ бузилишининг олдини олади. Кимёвий дорилар ҳисобига ошириладиган ҳосилдорликни пешона тери эвазига кўтаришга ҳаракат қилади. Деҳқон ишладими, халқ истеъмоли моллари кўпаяди. Юртда тўқчилик, тўкинчилик бўлади. Ана шунинг учун ҳам Президент қишлоқ халқи ҳақида қайғураяпти.. Лекин қанийди, қуйи бўғиндаги мутахассисларимиз ҳам шу йўлни тутсалар. Нур устига яна нур бўларди.

Афсуски, ижрочи мутахассисларда амалий иш кам сезиляпти. Улар ҳамон лоқайдлик психологиясидан қутула олмаяптилар. Бизнинг юксалиш жараёнимизга халақит бераётган асосий сабаблардан бири ана шу, назаримда. Агар ҳар бир мутахассис ўз ишини пухта билса, ўз соҳаси бўйича ташаббускорлик кўрсата олса, ютуқларимизнинг қамрови янада кенгроқ бўлади.

Юксалишимизни тезлаштирувчи ёки сустлаштирувчи асосий омил бу мутахассислардир. Мустақиллик шароитида кадрлар сиёсатига ниҳоятда катта эътибор қаратилаётганлигининг бош сабаби ҳам шу.

Шу ерда яна бир гап. Мана, Японияни юксалиш йўлини жуда қисқа муддат ичида босиб ўтган давлат сифатида таърифлашади. Бунинг сабаби нимада? Мен уларнинг тарихидан бир оз хабардор бўлганим учун шундай ўйлайман: оғир урушдан ютқазиб чиққан, иқтисодий қолоқ Япониянинг бугунги даражага эришишига энг аввало ҳар бир японнинг ўз халқига, ўз юртига дахлдорлигини чин юракдан ҳис қилиб ишлаши сабаб бўлган. Бугун дунёнинг хоҳлаган мамлакати бозорларида бўлсангиз, энг бозори чаққон маҳсулот японларники. Нега шундай? Чунки уларда маҳсулот ишлаб чиқаришдаги бош масала сон эмас, сифат қилиб белгиланган. Қолаверса, ҳар бир ишчи-мутахассиснинг маоши, унинг меҳнати натижасига, сифатига қараб баҳоланади. Худди ана шу омил, яъни меҳнаткашнинг меҳнатига тўғри ҳақ тўлашда жуда катта гап бор.

Яна қизиқ бир мисол: урушдан мағлуб бўлиб чиққан Япония давлатининг ўша пайтдаги раҳбари, ўз халқига радио орқали мурожаат қилар экан, мағлубиятнинг асосий сабаби ҳарбий жасоратнинг камлиги эмас, балки мамлакатнинг илмий-техник ривожланишдан ортда қолганлигида, деб баҳолайди. Ва ўз халқи эътиборини ҳарбий харажатларни кўпайтиришга эмас, фан-техника ривожини юксалтиришга ва уни кишилар ҳаётига татбиқ этишга қаратади. Мана, бугун уларнинг адашмаганини бутун дунё кўриб турибди.

Тўғри, таълим тизимимизда ислоҳ бошланди. Айниқса, ўтган йили олий ўқув юртларига Тест синовлари орқали талаба қабул қилингани мақтовга арзигулик иш. Фақат шу билан чекланиб қолмаслигимиз, ҳали бу тизимда бизга Шўродан мерос қолган жуда кўплаб ўқитиш усулларини ўзгартиришимизга тўғри келади.

— Сизнинг илмий ишларингиз тўғридан-тўғри табиий бойликларимиз, ҳайвонот ва ўсимлик дунёси, ер билан боғлиқ. Ҳали юқорида ер ҳақида озгина гапирдингиз-у, яна суҳбатимиз бошқа томонга бурилиб кетди. Айтинг-чи, эколог олим сифатида республикамизда ер ва ердан олинадиган бойликларга муносабат қандайлиги ҳақида нима дея оласиз?

— Фикримча, ҳар бир давлатнинг асосий бойлиги аввало унинг халқидир. Биз бу томондан нолимасак ҳам бўлади. Халқимизнинг меҳнатсеварлигига таъриф йўқ.

Ерларимизнинг ҳосилдорлиги-ю иқлимимизнинг қулайлигини айтиб ўтирмасам ҳам бўлади. Буни ҳамма билади. Лекин ердан олинадиган маҳсулотларга, шу маҳсулотни олиш учун сарфланадиган меҳнатга, маблағга муносабат масаласида баъзи фикрларим бор.

(Давоми 4-бетда).

Янгича анъаналар

ШОДИЁНА ЯЙПАНДАН БОШЛАНДИ

ёки «Ёшлар куни»дан кейинги айрим мулоҳазалар

Очиғи, Яйпан ва яйпанликлар яқин ўртада бунчалик шукуҳли тантаналарнинг гувоҳи бўлишмаган эди. Ўша куни шаҳар маркази чинакам сайилгоҳга айланиб кетди...

Республикамизнинг табаррук номи билан аталувчи туман ҳокимлиги, унинг Ёшлар Иттифоқи қўмитаси маслаҳатни бир жойга қўйишиб, яқинда «Ёшлар куни»ни ўтказишди. Буниси ҳар галгидек эмас, анча бошқачароқ ўтди.

«Бошқачароқ» деганимиз шуки, бўлиб ўтган байрамнинг катта-кичик ташвишлари бу сафар бир тоифа ёшлар фаолларининг гарданига ортиб қўйилмади, тантаналар фақат саҳнадагина давом этмади, раҳбарлар «қани, бу ғўр болакайлар нима каромат кўрсатишаркан» деб томошабин бўлиб туришмади. Аксинча, туман ҳокимлиги, деярли барча хўжалик ва ташкилотларнинг раҳбарлари ёшқўмчилар билан биргалашиб «терлашишди». Байрамни байрамдек ўтказиш учун ҳаммалари баҳоли қудрат ҳисса қўшишди. Бир эмас, 4 та корхона ёшлар сайли учун ҳомийлик қилдилар.

Эрта тонгда қарнай-сурнай садолари бутун Яйпан аҳлини буюк бобокалонимиз Навоий ҳазратларининг номи билан юритиладиган истироҳат боғига — Ёшлар сайлига чорлади. Сайлга ёшлар билан биргалашиб фахрийлар, уруш қатнашчилари, «афғон» жангининг иштирокчилари, кексалар ҳам ташриф буюришди.

Ёшлар Иттифоқи Ўзбекистон тумани қўмитаси бугунги кунга келиб-ўз атрофига 15 ярим минг нафардан зиёд йигит-қизларни бирлаштириб турибди. Улар 109 та бошланғич ташкилотга уюшганлар. Туман халқ хўжалигининг бирорта соҳаси йўқки, унда ёшларнинг вакиллари меҳнат қилишмаса! Фермерлар, кичик ва хусусий корхоналарнинг эгалари, ишбилармону тадбиркорларнинг асосий қисмини ҳам ана шу ёшлар ташкил этади. «Умид» фермер хўжалигининг раиси Имомали Назаров ёки «Истиқлол» кенг тармоқли хусусий фермер хўжалиги бошлиғи Шукрулло Сотимовларни бугун ким танимайди дейсиз!

Туман ҳокими Акрамжон Сиддиқов ҳокимлик курсисида «янги» бўлса-да, анча пишган раҳбарлардан. У байрам иштирокчиларини табриклаб, бу каби тантаналар эндиликда доимий равишда ўтказилиб турилишини таъкидлади. Қарсакбозлик авжга чиқади! Лекин бу қарсаклар узундан-узоқ маърузалар оралиғидаги «шалдур-шулдур»лардай эмас, аксинча ростакамига олқиш бўлиб янгради. Байрамга нима етсин, ахир! Уни ёшу қари сабрсизлик билан кутиши сир эмас-ку!

Шу куни соя-салқин боғ қўйнида туман мактабларида ташкил этилган ҳунармандчилик тўгаракларининг, кичик ва хусусий корхоналарнинг кўргазмалари, анвойи гуллар, сайроқи қушлар намойиш этилди. Турли беллашув ва спорт мусобақалари ўтказилган майдонлар то қош қорайгунча ишқибозлар билан гавжум бўлди.

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси қошида ташкил этилган «Мўтти» сатирик гуруҳининг чиқишлари барчага хуш кайфият улашди, турмушнинг майда-чуйда икир-чикирлари билан ўралашиб, ёшликка хос қувноқлигу хушхандонликни унутаёзган, тирикчилик ташвишларига андармон бўлаёзган қалбларга беғараз кулгу, завқу шавқ улашди. Ёшларнинг севимли актёри Шерали Ҳожиев ўзининг ҳақиқий мухлислари билан дилдан дардлашди. Бир томонда аскиябозлар, яна бошқа тарафда миллий кураш. Э-ҳе, байрамни ҳамма бирдек соғиниб қолган экан!

Унинг якунида Ўзбекистон тумани ҳокими пойтахтдан ташриф буюрган меҳмонларга, илғор ёшларга ҳокимликнинг эсдалик совғаларини топширди. Ўз навбатида республика Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси биринчи котиби Алишер Тешабоев, Ёшлар Иттифоқи Фарғона вилояти қўмитасининг биринчи котиби Соҳибжон Исмоиловлар ҳам яйпанлик ёшларга эсдалик совғалари ва «фахрий ёрлиқлар»ни топширдилар. Байрамга йиғилган минг-минглаб йигит-қизлар ёшлар ташкилотларининг фаолиятини жонлантиришга беминнат кўмак бераб келишаётган Муқимий номли жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси Сиддиқжон Иброҳимовга, туман хўжалик ҳисобидаги таъмирлаш участкаси бошлиғи Баҳодир Ҳалиловга, мева-сабзавотларни қайта ишлаш корхонаси раҳбари Усмон Ҳамроқуловга, «Истиқлол» кенг тармоқли хусусий фермер хўжалигининг бошқарувчиси Шукрулло Сотимовга ўз миннатдорчиликларини изҳор қилишди. (Уларнинг ҳар бири байрамга ҳомийлик қилишиб, бир-икки миллион сўмдан маблағ ажратишган эди).

Байрам то Яйпан осмонида юлдузлар чиққунига қадар давом этди. Кўзланган мақсадга етишгандек бўлиб енгил тин олган тўйбошилардан бири — туман Ёшлар Иттифоқи қўмитаси котиби Нўъмонжон Кенжаев хайр-хўшлашимиздан олдин менга аста шундай деди:

— Кўрдингизми, биродар, байрам дегани мана бундоқ ўтади!

Биргина ана шу гапни айтиб, бутун чарчоғидан холи бўлгани котибнинг юз-кўзида «мана мен» деб турарди. Ўшанда. Туман ҳокими Акрамжон ака Сиддиқов эса:

— Яйпанда ёшлар байрами ўтди деган қуруқ ахборотдан кўра, «республика туманларида ўтадиган байрамлар Яйпандан бошланди» деб ёза қолинг ёзсангиз, — деди қўшимча қилиб. Мен ҳокимнинг гапларига қўшилдим. Чин дилдан...

— Битта байрам бўлар, шунчалик бўлар-да!

Шу ўринда бир **МУЛОҲАЗА:..**

Байрамлар кўпаяверсин, кўнгилхираликлардан Яратганнинг ўзи асрасин! Ҳақиқий маънодаги сайиллар ҳали бошқа шаҳар ва туманларда ҳам ўтказилгудек бўлса, нур-устига аъло нур бўларди, албатта! Лекин, республикамиз тақвимида алоҳида «Ёшлар куни» деган сана ҳам пайдо бўлармикан? Худди ана шу мавзу бултур газетамиз саҳифаларида кўтарилган эди. Ташаббус изсиз йўқолиб кетмагандагина у чинакамига ташаббус дейилади, бизнингча. Марказий қўмитамиз ушбу мавзуга қайта қўл урса, минглаб ёшларнинг дилидаги иш бўларди. Вақт эса... У биз билан ҳисоблашиб ўтирмайди. Нима дедингиз?

Рустам Бой МУҲАММАД.

ҲАМЮРТИМИЗ — ЧОРАК ФИНАЛДА

PRESIDENT CUP UZBEKISTAN INTERNATIONAL TENNIS TOURNAMENT TASHKENT 1994

Пойтахтимизда давом этаётган халқаро теннис турнири ўз ниҳоясига етмоқда. Бугун мусобақаларнинг ярим финал ўйинлари бўлиб ўтади. Эртага 5 июнь куни эса «Президент кубоги»нинг эгаси аниқ бўлади. «Юнусобод» спорт мажмуида давом этаётган баҳслар ўз атрофига ҳар куни кўплаб томошабинларни йиғмоқда. Ўйинларни мунтазам кузатиб бораётганлар Тошкент турнирининг савиясига юксак баҳо бермоқдалар. Зеро шундай бўлиши кутилган ва бунга астойдил ҳаракат қилинган эди-да.

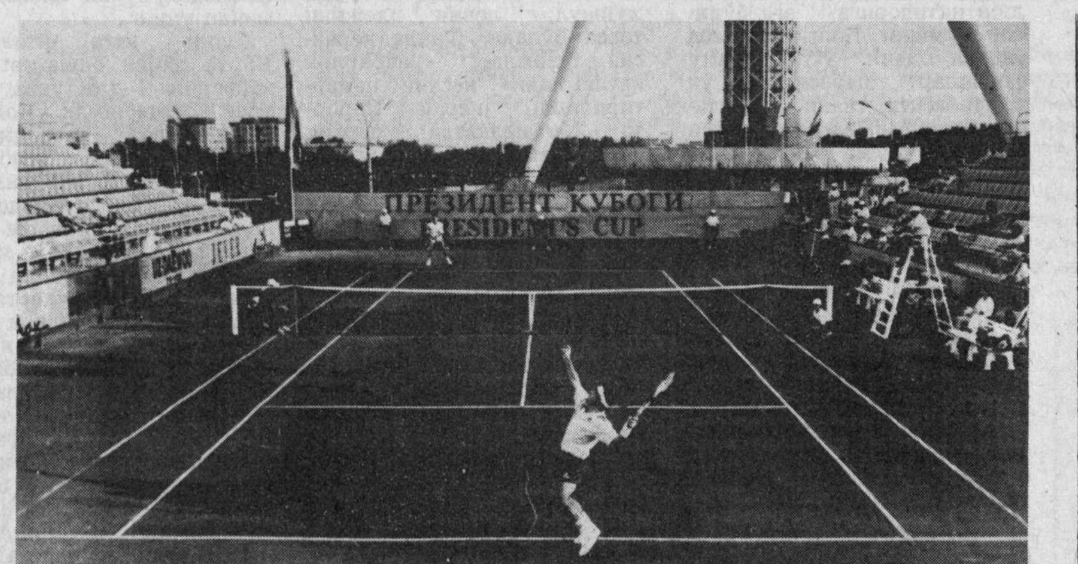

«Президент кубоги» мусобақалари тантанали очилгандан сўнг кортга тушган ҳамюртимиз Д. Томашевич қозонган ғалаба ҳақида газетамизнинг аввалги сонида ёзган эдик. Бу шов-шув бўлган ўйин турли баҳс мунозараларга сабаб бўлди. Дмитрий Томашевич рақиби — италиялик Давид Сангуинеттидан маҳоратли эканлигини кўрсатган бўлсада, айримлар буни тасодифга йўйишди. Кейинги босқичда Дмитрийга қарши америкалик Мартен Блэкмэн кортга тушди. Ҳар томонлама моҳир ва тажрибали Блэкмэн ҳамюртимиздан устун келди. Ҳисоб: 4/6, 4/6.

Яна бир ўзбекистонлик «катта ракетка» устаси Олег Огородов дастлабки ўйинда ғалабага эришди. Огородовнинг рақиби исроиллик Жилад Блум кейинги босқич мусобақаларида қатнашиш ҳуқуқини қўлдан бой берди. Шундан сўнг Олег германиялик О. Гроссга қарши майдонга тушди ва яна ҳаммани ҳайратда қолдириб, жуда чиройли ўйини билан Гроссдан устун келди. Огородов чорак финал учрашувларида қатнашадиган бўлди. Олег учун шунинг ўзиёқ катта ғалаба, Курашни давом эттириш ҳуқуқини қўлга киритган саккиз нафар спортчи ўзлари учун 3650 АҚШ доллари ва АТП рейтинглари учун 23 очкони кафолатлаб қўйдилар.

Кеча чорак финал учрашувлари бўлиб ўтди. Унда Я. Винник (Голландия) — П. Венеса (Кения), Ф. Де Вульф (Бельгия) — Л. Намечек (Чехия), М. Блэкмен — В. Спадеа (иккови АҚШдан), Огородов — Ш. Ножали (Венгрия) ўзаро куч синашдилар. Жуфтлик баҳсларида ҳам мусобақалар қизғин давом этди.

Маълумки, «Президент кубоги» халқаро теннис турнири энг нуфузли мусобақалардан. Бу каби турнирларда бўлганидек ҳар бир учрашувдан сўнг матбуот марказида мураббий ва теннисчилар билан журналистларнинг матбуот-конференциялари бўлиб турибди. Яна шуни алоҳида таъкидлаш керакки, айни кунларда журналистлар ўртасида ҳам теннис мусобақалари давом этяпти. Бу каби ўйинлар дунёдаги барча йирик теннис турнирлари доирасида ўтказиб келинади. Ғолибларга қимматбаҳо совғалар бор.

Ўзбекистон томони мезбон сифатида яна бир яхши ишни амалга оширмоқчики, буни алоҳида таъкидлаш керак. Мусобақалар тугагач «Президент кубоги»нинг энг моҳир хорижлик теннисчиси «Волга» ГАЗ-31, ўзбекистонлик энг яхши ўйин кўрсатган спортчи эса «Жигули» ВАЗ-2106 автомашиналари билан мукофотланади. Мукофотларни «Ўзбектуризм» миллий компанияси ажратган. Бу эса ўз навбатида мусобақанинг кескин курашлар остида ўтишига ўз таъсирини кўрсатиши аниқ.

«Президент кубоги» жаҳон миқёсида обрў олмоқда. Тошкентдаги Теннис бўйича 1 халқаро турнир республикамиз катта теннис ривожи йўлига қўйган катта қадам. Бу қадам энди дадил одимлайверади.

СУРАТДА: Президент кубоги теннис мусобақаларидан лавҳа.

Нодир МАҲМУДОВ,
«Туркистон» муҳбири.

СУРАТНИ: И. ШЕРБЕК олган.

ЯНГИ ПОЧТА МАРКАЗИ!

Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлиги томонидан, Ўзбекистон Республикаси теннис бўйича Президент Кубоги мусобақаларига бағишланган почта маркаси (блок), почта муомаласига чиқарилган. Маркада теннис мусобақалари белгиси, атрофида теннисчи расми тасвирланган. Марка баҳоси 500 сўм.

СЕН МЕНИНГ ОНАМСАН, СИНГЛИМСАН — ЮРТИМ...

(Боши 3-бетда).

Ҳеч бир халқ йўқки, бизларни ишёқмасликда айблашга ҳаққи бўлса. Бу томондан кўнглимиз тўқ.

Мен нега халқни давлатнинг энг катта бойлиги деб атадим. Чунки ҳар қандай бойликни, у хоҳ ердан олинсин, хоҳ саноатдан, уни халқ яратади. Ўз-ўзидан маълумки, яратувчи бўлмас экан, бойлик ҳам бўлмайди.

Ҳеч қизиқиб кўрганмисиз: биз бугун ҳар бир гектар ердан маҳсулот олиш учун (нима экилишидан қатъи назар) қанча ҳаражат қиламиз-у, ундан қанча фойда оламиз? Мен бу саволни жуда кўп одамларга берганман, шу соҳа мутахассисларига ҳам, оддий деҳқонларга ҳам. Лекин ҳеч кимдан аниқ жавоб ололмадим.

Мана, сизга бир мисол. Канадада ҳар бир гектар ердан ўртача 3 минг, Англияда 5,5, Францияда 6, 5, АҚШда 7, собиқ ГДРда 9, собиқ ГФРда II минг ва Японияда эса 19,5 минг долларлик фойда олинаркан. Гап ҳар бир гектар ер устида бораётганлигини ёдда тутишингизни истардим. Қолаверса, гап ерга нима экиш, ёки қандай экиш ҳақида эмас, балки ундан қанча соф даромад олиш ҳақида бораяпти. Мен юқоридаги ҳисоб-китобларни Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги (ФАО) бўлими маълумотларидан келтирдим.

Хўш биз республикамиз бўйича ҳар бир гектар ердан ҳосил кўтариш учун қанча маблағ сарфлаймиз-у, ундан қанча фойда оламиз? Яна қайтараман, ҳозирча бу саволга аниқ жавоб йўқ. Бу соҳа мутахассислари нима қилишаяпти ўзи? Нима билан банд улар? Ахир, қишлоқ хўжалиги сиёсати худди шундай аниқ кўрсаткичларга асосланиб юритилиши керак эмасми? Наҳотки шу нарсага ҳам Президент аралашиши, мана шундай ҳисоб-китоб қилинглар деб топшириқ берилиши кутилаётган бўлса? Яна такрор бўлса ҳам айтаман, ҳамма соҳаларда, жумладан, биз юқорида тилга олган қишлоқ хўжалиги соҳасида ҳам мутахассислар юртга дахлдорлик туйғусини ҳис қилишлари, юқоридан кўрсатма кутиб эмас, қуйидан ташаббус кўрсатиб ишлашга ҳаракат қилишлари хайрли натижаларга олиб боради.

— Абдуқодир ака ва ниҳоят сизнинг асосий соҳангиз — экология ҳақида гаплашсак.

— Тўғри топдингиз. Ҳақиқатдан ҳам экология менинг касбим. У ҳақда гап кетганда жим туролмайман. Шўролар даври ўзининг энг оғир асоратларини табиатимизда ҳам қолдирди. «Биз табиатдан инъом-эҳсон кутиб тура олмаймиз, борини ундан тортиб олиш бизнинг мақсадимиз», деган тумтароқ шиорларига жуда содиқ эканликларини айниқса, юртимизда исботладилар. «Чўлларни бўстонга айлантирамиз», деган шиор ниқоби остида, аслида арзон баҳо пахта етиштириш учун дарё, кўл, ҳаттоқи денгизимизни ҳам шўристонга айлантирдилар. Бугун бу нарса ҳеч кимга сир эмас. Республикамизда ҳайдаладиган ерларнинг 60 фоизига яқини шўрланиб кетди. Оқар сувнинг ифлосланиши даражаси ҳаддан ташқари ошиб кетди. Шўр босган туманлар сони ошса ошдики, камаймади. Орол бўйи ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Шу жойда бир нарсани таъкидлаб ўтишни истардим. Кейинги пайтларда «Орол ҳақида гапирмаган, ёзмаган одам қолмади. Лекин бундан денгизга не наф?», деганга ўхшаш киноянома гаплар ҳам кўпайиб қолди. Бир томондан улар ҳақ эдилар. Орол ҳақида ҳаддан зиёд гапираётган эдигу, қилаётган ишларимиз кўзга ташланмаётган эди. Уларнинг ноҳақ томонлари шундаки, фалокатнинг олдини олиш учун, хатоларни тузатиш учун аввало вақт, қолаверса, жуда катта маблағ талаб қилинади. Мана, ниҳоят биз кутган вақт ҳам етиб келди.

Хабарингиз бўлса керак, Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг 1993 йил 25 мартда Қизил Ўрда шаҳрида бўлиб ўтган иккинчи учрашувида Орол денгизининг асраш билан боғлиқ масалалар ҳам муҳокама қилинган эди. Яна айнан шу мавзудаги кейинги учрашув Қорақалпоғистон пойтахтида ўтказилишига ҳам келишилганди. Шу йилнинг 11 январида Нукусда бўлиб ўтган ана шу учрашувни том маънода она денгизимиз дардига қўйилган малҳам десак бўлади. Анжуман очилишида сўзлаган нутқида Ўзбекистон Президенти шундай деди:

«Минтақадаги давлатлар раҳбарларининг саъй-ҳаракатлари туфайли Орол сувининг қамайиши тўхтади. Шунга қарамай, Оролдаги экологик фожиа ҳавзадан олисдаги ҳудудларда яшаётган кишилар саломатлигига ҳам таъсир этмоқда. Оролнинг фалокати сув заҳираларидан исрофгарчилик билан фойдаланиш, етарли маблағларнинг йўқлиги билан узвий боғлиқ. Энг аввало, Марказий Осиё жумҳуриятлари, қолаверса, халқаро ташкилотлар ёрдамида бу фожианинг олдини олиш мумкин. Биз келажакка умид билан қараймиз».

Айтиш мумкинки, бу борадаги ташаббусни, амалий ишни Марказий Осиё давлатлари раҳбарлари ўз зиммаларига олдиларми, энди умидсизликка ўрин йўқ. Ўша нутқида Президент «Қишлоқ хўжалигида заҳарли моддаларни қўллашни чеклаш борасида анча ишлар қилинди», деган эди. Уни шундай изоҳлаш мумкин: сўнгги йилларда далаларимизга солинаётган кимёвий заҳарлар миқдори икки баробардан зиёдроққа камайди.

Биласизми, истиқлолгача Ўзбекистон тупроғида 60 дан ошиқ заҳарли оғулар гектарига 30—40 кг. дан ишлатиларди. Улар нафақат тупроғимизни заҳарлаётган, балки тупроқ орқали ҳавомизни, сувимизни ҳам булғаётган эди. Юқорида биз эслатган атоқли олим Н. Дубинин бу моддаларга шундай таъриф беради: «Бу хатарли омиллар тирик табиатдаги мозийи—азал ривожининг маҳсули саналган энг ноёб дурдона — Инсон наслининг ҳам бузилишига олиб келаётир». Ана бизнинг экологик фожеамизнинг даҳшатли томонларидан бири нимада экан. Шукрки, бу масалада ҳам ҳукуматимиз халқчил йўл тутаётир. Ва ниҳоят, биз шу пайтгача фақатгина нутқларимизда таъкидлаб келганимиз — ИНСОН ОМИЛИГА ЭЪТИБОР том маънода кучга кира бошлади.

Табиатимизнинг ифлослантираётган яна бир манба — бу завод ва фабрикаларимизнинг чиқитларидир. Тўғри, ҳавони ёки сувни булғаётгани учун бу корхоналарга нисбатан қонуний жазо чоралари белгиланган. Энди ана шу жазо чораларини кескинлаштиришимиз, табиатга зарар етказаётганлар тўлаши керак бўлган товон пуллари миқдорини оширишимиз керак. Бундай дейишимга сабаб, бозор иқтисодиёти шароитида завод, фабрикаларнинг асосий қисми хусусий корхоналарга айланади. Демак, энди улар жаримани олдингидек, «у чўнтакдан бу чўнтакка» — яъни давлатнинг ўзидан олиб яна давлатни ўзига тўламайдилар. Бинобарин, улар энди тавон учун тўланадиган ҳар бир сўмни давлат ҳамёнидан эмас, балки ўз чўнтакларидан тўлайдилар. Бу эса уларни ўйлашга, иложи борича табиатни асраб авайлашга мажбур қилади ва ўргатади.

Шу ерда «Хўш, улардан олинадиган тавон пули нимага сарфланади?» деган савол туғилиши табиий. Албатта, давлатимиз бу маблағни бошқа мақсадларга эмас, айнан табиатимиз муҳофазасига ишлатади. Ҳозирда республикамизда табиатни муҳофаза қилиш учун бир йилда аҳоли жон бошига 8 сўм 90 тийин ажратилади. Кўриниб турибдики, бугунги кунимиз учун бу жуда кам. Ривожланган мамлакатларнинг кўпчилиги йиллик миллий даромадларининг 5-14 фоизини экологик муаммоларни ҳал қилишга ажратади. Бу масала ҳам мутасадди идораларда қайта кўриб чиқилса фойдадан ҳоли бўлмасди. Қолаверса, юқорида айтганимиздек, табиатимизни булғаётган корхоналар зиммасига юкланадиган тавон пулини ошириш эвазига ҳам кўп ишлар қилишимиз мумкин.

Исломда «сувга туфурмоқлик катта гуноҳ саналади». Бу жуда чуқур ва теран ақида. Бу таълимотнинг маъносини ўзини шу юрт фарзанди сановчи, шу юртга, шу тупроққа дахлдор деб билувчи ҳар бир инсон тушиниши керак. Ўйлаб кўринг аҳир, мана шу ер, осмон, сув, ҳаво... ҳамма-ҳаммаси ўзимизники. Мана шу тупроқда яшаётган, нафас олаётган халқники. Шундай экан, нега энди ўзимиз ичадиган сувга ўзимиз туфурамиз. Боқувчимиз бўлган она тупроқ кўксига заҳар сепамиз... Табиатимизни ҳечқачон кимдир четдан келиб муҳофаза қилмайди. Яна қайтараман, энди она юртимиз табиатини фақат бизнинг ўзимиз асрашимиз мумкинлигини тушунишимиз керак. Буни фақатгина умумхалқ кучи билангина ва жаҳон тажрибаларидан фойдаланган ҳолда амалга оширишимиз мумкин.

— Домла, «табиатнинг ўпкаси» бўлган ўрмонзорлар, юртимизнинг ҳайвонат ва ўсимликлар дунёси камайиб кетаётганлиги ҳақида кейинги пайтларда кўп гапирилмоқда...

— Афсуски, бу гапларда жон бор. Мана бир мисол, бундай ўн йил олдин тузилган «Қизил китоб»га йўқолиб бораётган 220 га яқин ҳайвонат ва ўсимлик турлари киритилган бўлса, бугунга келиб уларнинг сони 400 дан ошиб кетди. Биргина ўрмонзорларимизнинг қирқилиши натижасида юзлаб бетакрор ўсимликлар дунёси ва ҳайвонат олами ҳалокатга учраган.

Биз юқорида тилга олган Орол фожеаси, ер ва сувимизнинг кимёвий заҳарланиши, озиқ-овқат маҳсулотлари экологик жиҳатдан ёмонлашиб кетиши, — ҳамма-ҳаммаси бир бўлиб, инсон ирсиятининг бузилишига олиб келиши мумкин-ку... Бир сўз билан айтганда, табиатимиз дардманд. Уни даволаш, парваришлаш керак бўлади энди.

Мана шу йилнинг 20 февралидан бошлаб Орол халқаро хайрия жамғармаси, Марказий Осиёда давлатлараро Орол кенгаши ва унинг ижроий қумитаси (Тошкентда) иш бошлади. Бу яхши натижалар бериши мумкин. Булардан ташқари Ўзбекистон Фанлар Академияси олимлари қатор мутахассислар билан ҳамкорликда юртимизнинг «Экологик харита»сини яратишган. Собиқ Иттифоқ таркибида бўлган республикаларнинг бирортасида ҳали бундай харита йўқ эди. Мана шунинг ўзи ҳам юртимизда экологик муаммоларга жиддий эътибор қаратилаётганини кўрсатади. Ана шу харитада барча дардманд нуқталар аниқ кўрсатиб берилган. «Табиат муҳофазаси» қонунимиз ҳам тасдиқланган.

Табиат муҳофазаси масалаларида умум-халқ уйғониши ва фаолиятига эришиш жуда қимматлидир. Халқимизда азалдан савоб ва эзгу ақидаларни ўз вақтида тушуниб етиш, уни тан олиш ва тан бериш мардлиги бўлган. Масалан, бундан юз йил бурун Чарлз Дарвиннинг 70 ёшга тўлиш муносабати билан ўтказган тантаналарда дунёнинг бор—йўғи уч мамлакатидан табрикнома борган экан. Энг қизиқарли томони шундаки, унинг эволюция назариясини XIX асрнинг энг буюк фан ютуғи деб тан олиб, ўзбекистонлик бир гуруҳ олимлардан табрик телеграмаси юборилган экан. Лондон яқинидаги Ч. Дарвин уй—музейида бу телеграммани, ундаги 37 та почта тамғаси ва уч ойда етиб борганлигини кўриб, ҳайратдан ёқа ушладим. Марҳум олимларимизга таҳсинлар ўқидим. Яна бир мисол. Ҳозир бутун дунёда табиатни асрашда «Қизил китоб» қўлланила бошлади. Айни шундай китобни эса машҳур ватандошимиз, атоқли шоир ва иқтидорли саркарда, улуғ шоҳ ва табиатшунос Бобур Мирзо ҳазратлари бундан бир неча юз йил олдин Ҳиндистонлик улкан мамлакат табиий бойликларини асрашда биринчи бўлиб қўллаган эканлар. Биз ул зотларга тасаннолар айтиб, таъзим бажо этишимиз керак. Чунки бундай табаррук зотлар ўз жисму жонларидан кечиб бўлса ҳам инсониятнинг зулмат қаъридаги «Логос» қасрини нурафшон этиш учун бир «чироқ» бўлиб ёнганлар, унинг зиёсидан, уларнинг даҳосидан бугун барча эллар, элатлар, мамлакатлар баҳраманддирлар.

«Туркистон» мухбири
Ислом ҲАМРО
суҳбатлашди.

Ўзбекистон — ФИФА аъзоси

Футбол федерациялари халқаро уюшмаси (ФИФА) қароргоҳи жойлашган Швейцариянинг Цюрих шаҳридан хушхабар келди. Бу ташкилот бош котиби Йозеф Блаттер имзолаган телеграммада бундай дейилади:

«Сизларни Ўзбекистон Республикаси футбол федерацияси ФИФА аъзолигига қабул қилингани ҳақида хабардор қилишдан бахтиёрмиз. Футбол федерациялари халқаро уюшмаси ижроқўмининг навбатдаги йиғилишда шундай қарор қабул қилишди».

ФИФАнинг республикамиз футбол федерациясини расмий тан олиш ҳақидаги қарори Осиё Футбол Конфедерациясига ҳам тааллуқлидир. Бу қарор республикамиз миллий терма командалари ва клублари олдида янги истиқболлар очади.

Республикамизнинг етакчи жамоалари — Фарғонанинг «Нефтчи» ва Тошкентнинг «Пахтакор» командаларининг чемпионлар ва кубок эгалари кубоги мусобақалари иштирокчилари рўйхатига киритилиши бу ҳодисанинг энг дастлабки маҳсулидир.

ТАБОБАТ ТАЖРИБАХОНАСИ

Урганч Давлат университетида табобат тажрибахонаси ташкил этилди. Бу ерда Хоразм халқ табобатчилиги асослари ўрганилиб, доривор гиёҳларни қўллаш борасида мукаммал дастурлар ишлаб чиқилади.

Шарқ табобати масалаларига бағишланган тадқиқотлари жаҳон олимларига маълум тиббиёт фанлари доктори, профессор Худоёр Оллоёров ана шу тажрибахонани ташкил этишнинг ташаббускори бўлди.

Рўзимбой ҲАСАН.

Эҳтиёт бўлинг!

ЧЎНТАККЕСАРЛАР

Ижтимоий ҳаётимизни пулсиз, олди-бердисиз тасаввир қилиб бўлмайди. Деярли ҳамма тузумдаги каби пул одамлар орасида муомала воситасини ўтаб келаяпти. Хуллас, олди-берди маъносида ҳам пул зарур.

Бугунги турмушимизга назар солсак юқоридаги гапларнинг исботига дуч келамиз. Энг ачинарлиси шундаки, кечагина маошига қаноат қилиб яшаган, турмуши бинойидек кишилар бугун пул топиш мақсадида ўзларини ўтга ҳам, чўққа ҳам уришмоқда. — Отингни сот, молингни сот пул топ қабилида иш тутишмоқда.

Кўплар эл-юрт фаровонлиги, осойишталиги учун жон куйдираётган бир пайтда, кимлардир давлат ва фуқаролар мулкига хиёнат қилишни ўзларига «касб» қилиб олишган. Ўғирлик, чўнтаккесарликни шунга мисол қилса бўлади. «Тирикчилик»нинг бу тури билан шуғулланиб, Тошкент шаҳар Ички ишлар Бош бошқармаси томонидан қўлга олинганлар ҳам афсуски, бармоқ билан санарли даражада кам эмас.

Ҳаром йўл билан бойлик орттиришни мақсад қилганлар зиёли сифат кийинишиб, одам кўп, тиқилинч транспорт воситаларида, тирбанд савдо расталарида «тирикчилик» қилиб юришади. Уларнинг эътибори асосан пойтахт меҳмонлари, болалар, аёллар ва қарияларга қаратилган.

Транспорт воситаларига эрталаб ва кечқурун чиқиб олишнинг нақадар қийинлиги ҳеч кимга сир эмас. Тиқилинчда бир оёқда туриб кетишнинг азобини умумий транспорт воситаларида юрганлар билади. Ана шундай вазиятда чўнтаккесарнинг ошиғи олчи деяверинг. «Ака ўртароққа сурилинг» дея сизга «меҳрибонлик» курсатувчиларнинг ички яширин ниятларини қайдан биласиз. Ишдан чарчаб чиққан бўласиз ёки хаёл олиб қочади. Бу ёқда эса ҳамёнга хиёнат. Энди мисолларга мурожаат қилсак.

Яқинда 28 трамвайдан «Шаҳристон» бекатида тушишга ҳозирлик кўраётган Республика Прокуратураси ходимига муқаддам судланган 1944 йилда туғилган Р. ва унинг шериги А. меҳрибонлик билан йўл бўшатиб қўйишди. Лекин бекорга эмас экан. Икки ҳамтовоқ ими-жимида унинг чўнтагидан 500 сўм купонни олиб қолмоқчи бўлишганди. Аммо, улар ўз ниятларини амалга оширолмади.

1972 йилда туғилган, қилмишига яраша аввал ҳам судланган. Ю. «Чилонзор» метро станцияси бекатида енг шимариб, «ишлаётганида» — янгийўллик болали аёлнинг 663 сўм-купонини ўмараётганида ходимларимиз томонидан қўлга олинди.

Муқаддам судланган. К. нинг иш услуби умуман бошқача. У асосан байрам кунлари, тантаналарда «ов қилиш»ни ёқтиради. 1 май куни «Чорсу» бозорида Тожикистон Республикаси фуқаросини 6 минг сўм-купонга туширмоқчи эди. Аммо «ов» бароридан келмади.

Чўнтаккесарларнинг аксарияти шаҳримизда қисқа муддатли «сафар»га келганлар. Улар ҳеч қаерда ишламайдиган, турар жойининг тайини йўқ кишилар. Кўқонлик М. ўз «бахти»ни пойтахтдан излаб келган эди. Кўпларнинг мулкига хиёнат қилиб, аҳолини қақшатиб юрганди. Навбатдаги жиноий иш устида — тошкентлик аёлнинг 16 минг сўм-купонини ўғирлаётганида қўлга олинди.

1977 йилда туғилган. Д. асли Андижондан. «Фарҳод» бозорида бир аёлнинг 1000 сўм-купонини шийдон қилаётганида сири очилиб қолди.

Қариб қуюлмаган, ўғирлиги учун олдин ҳам жазоланган, 1928 йилда туғилган А. Акмал Икромов туманидаги озиқ-овқат дўконида пенсионер аёлнинг 3 минг сўм-купонини сумкасидан тортиб олаётганида қўлга тушди.

Бундай мисолларни кўплаб келтиришимиз мумкин. Тошкент шаҳар ички ишлар Бош бошқармаси ходимлари чўнтаккесарларнинг пайини қирқиш учун турли тадбирлар ўтказишмоқда. Бироқ, биргина ички ишлар ходимларининг кураши камлик қилмасмикан? Бизнинг кўнгилчанлигимиз, лоқайдлигимиз, бепарволигимиздан фойдаланиб, қиссавурлар, кўзимизга чўп суқиб, бемалол ишини қилиб юришибди. Бир-биримизга ёрдам қилсак, текинхўрларга қарши биргаликда курашсак ўғрилар шаҳримизда умуман бўлмасди.

М. АБДУЛЛАЕВ,
Тошкент шаҳар ИИББ матбуот хизмати ходими милиция катта лейтинанти.

АҲОЛИ ДИҚҚАТИГА!

1 ИЮНДАН ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСИГА ҲАҚ ТЎЛАШ ЎЗГАРАДИ!

Энди 1 кВт-соат электр энергияси ҳақи 30 сўм-купонни ташкил этади.

1 июнгача сарфланган электр энергияси учун сиз илгариги тариф бўйича — 1 кВт соат учун 10 сўм-купон —1 июлга қадар тўлашга ҳақлисиз.

Бу муддатдан кеч қолганлардан электр энергия ҳақи янги тариф бўйича ундириб олинади.

Электр плиталар билан (газ ўрнида) жиҳозланган уйларда яшовчилар учун электр энергияси ҳақи белгиланганига нисбатан 50 фоиз миқдорида қилиб белгиланади.

ЭСЛАТМА!

Имтиёзли тўловлардан фойдаланиб келган барча фуқаролар учун ҳақ тўловлари илгаригича сақланиб қолади.

110 кВт-соатдан ортиқ бўлмаган электр энергияси учунгина имтиёзли тариф бўйича ҳақ тўлаш рухсат этилади.

ЎзЭНЕРГОНАЗОРАТ.

Газета саҳифаланаётганда:

БИР ДАРАХТНИНГ ГУЛЛАРИ...

Марказий Осиё республикалари болаларининг Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига бағишланган фольклор-этнографик фестивали ниҳоясига етди.

Кичик санъаткорлар уч кун давомида пойтахтимизнинг диққатга сазовор жойларида уларнинг Тошкент машинасозлик конструкторлик бюроси, Чкалов номидаги Тошкент тайёрасозлик ишлаб чиқариш бирлашмаси, пойтахтимиздаги 21-сонли болалар уйи, «Семашко» шифохонаси, болалар юрак хасталиклари санаторийси, «Меҳржон» маданият ва истироҳат боғидаги чиқишлари томошабинларнинг олқишига сазовор бўлди.

Уч кун давом этган болалар байрами кеча А. Навоий номидаги опера ва балет театрида катта концерт дастури билан тантанали якунланди. Халқ таълими вазири Ж. Йўлдошев қатнашчиларнинг ота-оналарига, устозларига миннатдорчилик билдирди. Фестиваль иштирокчилари фахрий ёрлиқлар, эсдалик совғалари билан тақдирланди. Болалар Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримов номига миннатдорчилик Мурожаатномаси қабул қилдилар. Унда жумладан шундай дейилади: «Биз мустақил ўзбек, қозоқ, тожик, қирғиз, туркман Республикаси болалари бир дарахтнинг гулларидек яйрадик, яшнадик...»

Эстафетани тожикистонлик қоракўзлар қабул қилдилар. Ўз халқининг миллий анъаналарини намойиш этган болакайлар Душанбеда учрашгунча, дея хайрлашдилар.

Келгуси сонда:

- ОЧИҚ ТАНЛОВ
- ОРОМГОҲЛАР БОЛАЛАРНИ КУТМОҚДА

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси ва «Туркистон» газетаси таҳририяти таҳрир ҳайъати аъзоси, бўлим мудири Муҳаммад Амин (Алимурод Мамадаминов)га онаси **Тожихол МАМАДАМИНОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Бош муҳаррир Ғаффор ҲОТАМОВ

Туркистон
TURKISTAN

Таъсис этувчи:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-54-65; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг чоршанба ва шанба кунлари чиқади.
Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012. Буюртма Г— 996 42428 нусхада босилди, ҳажми—2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти —21.00. Босишга топширилди— 12.00.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Индекс: 64672.

1 2 3 4 5 6.